FII CEEA CE EŞTI

Dialoguri despre non-dualitate

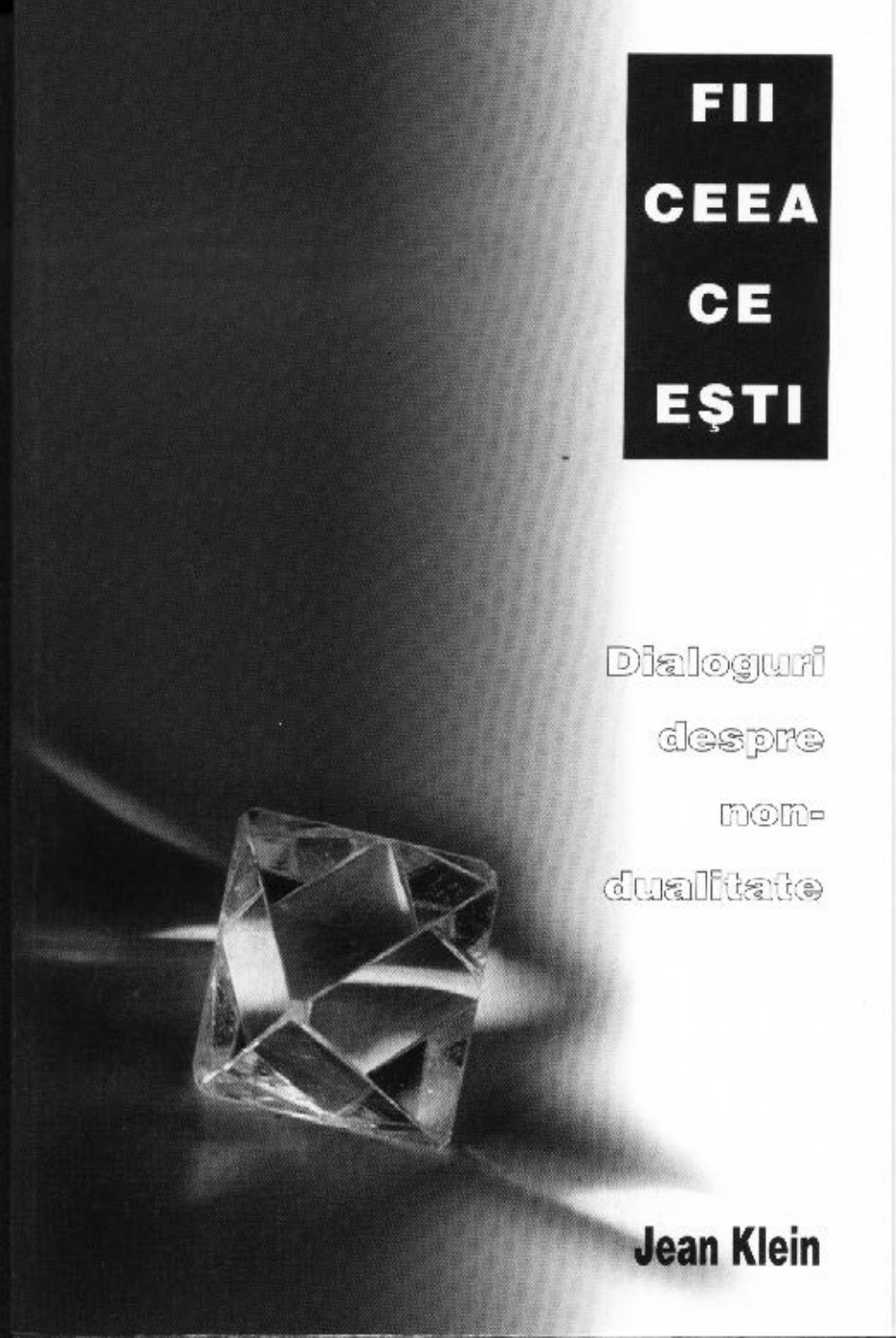

Jean Klein

Colecţia
DOCTRINA VIEŢII

Vedanta este o cale directă având ca punct de plecare respingerea deliberată a dualităţii subiect-obiect ce serveşte drept cadru tuturor demersurilor noastre obişnuite (inclusiv speculaţiei metafizice). Această Cale ne face să atingem Plenitudinea şi Bucuria definitive fără nici un suport obiectiv. Este, aşadar, o Cale opusă felului nostru de a gândi şi presupune refuzul întregii noastre activităţi mentale, chiar sub formele ei cele mai elevate.

Cel care a înţeles pe de-a-ntregul zădărnicia căutării unei Bucurii perfecte în lumea dualităţilor, poate începe anevoioasa muncă de întoarcere, care îl va readuce din exterior către descoperirea Realităţii sale transcendentale. Lumea numelor şi a formelor este un produs al activităţii minţii. Ignoranţa se instalează în clipa când ego-ul consideră numele şi formele drept realităţi separate.

Numai prin suprimarea acestei Ignoranţe, deci prin accesul la Cunoaştere, energiile dirijate către exterior sunt întoarse, aduse înlăuntru, părăsind Devenirea pentru a reintegra unitatea Fiinţei. Această reintegrare este rezultatul spontan şi necesar al Cunoaşterii. Un asemenea rezultat nu poate fi obţinut decât în absenţa oricărui efort, prin simplul efect al discernământului.

Jean Klein

ISBN: 973-9453-84-8

Editura Herald

Descrierea CIP
a Bibliotecii Naţionale a României

JEAN KLEIN
Fii ceea ce eşti/Jean Klein;
trad.: Viorica D. Ciorbagiu
ed.: Aurelian Scrima
Bucureşti: Herald, 2003
128 p; 19,5/13 cm (Frontiere)
ISBN 973-9453-84-8

I. Ciorbagiu, D. Viorica (trad.)
II. Scrima, Aurelian (ed.)

2

Sursa folosită pentru realizarea
prezentei ediţii în limba română:

Jean Klein
SOIS CE QUE TU ES
Entretiens sur la non-dualité
© 1970, Le Courrier du Livre
Paris

JEAN KLEIN

Fii ceea ce eşti

CONVORBIRI DESPRE NON-DUALITATE

Traducere din limba franceză:
Viorica D. Ciorbagiu

EDITURA HERALD
Bucureşti

Viziune grafică:
Victor Isarov

Tehnoredactare:
Sandu Leicescu

Lector:
Radu Duma

© Drepturile asupra prezentei versiuni în limba română aparţin Editurii Herald. Reproducerea integrală sau parţială a textului sau a ilustraţiilor din această carte poate fi făcută numai cu acordul editorului.

Aceste conferinţe, care au avut loc la Paris, Torino şi Mexic, au fost reunite de Centrul
„OMUL ŞI CUNOAŞTEREA"

Fără ajutorul doamnei Nelly Libert şi a domnului Gaston Kempfner, această carte nu ar fi prins viaţă.

SINELE, prezent în toate ființele ne apare, din eroare, ca fiind foarte îndepărtat.

Dar, când această eroare este risipită prin adevărata Cunoaştere, Sinele este recunoscut ca o prezență perpetuă...

asemenea unui colier pe care-l credeai pierdut şi pe care-l regăseşti atârnându-ți la gât.

Shankarācharya

CAPITOLUL I

Vorbim în aceste întruniri despre „Cunoaşterea" adevăratei noastre naturi. Dar cuvântul cunoaştere va fi folosit aici în sensul său strict de realizare metafizică, însemnând stabilirea fermă în ceea ce noi suntem cu adevărat. Este vorba, deci, despre o împlinire.

Acest demers nu trebuie să comporte o idee preconceputã, nici să caute să atingă un scop imaginat, căci Necunoscutul nu poate fi conceput şi nici imaginat. Pentru înţelegerea obişnuită, se foloseşte analogia sau raţionamentul. Dar aici, este vorba despre un absolut lipsit de formă, despre un „Subiect" suprem care nicicând nu poate fi sesizat de ceea ce numim înţelegere.

Această căutare comportă, deci, în mod necesar obligaţia de a avea „mâinile goale" şi o minte care să fi renunţat la „strategia" cunoaşterii. Proiectarea unui „Dumnezeu", a unui „Sine", a

lui „unde" sau „când" relevă tocmai această strategie pe care trebuie s-o eliminăm cu desăvârşire. Singura „tehnică" – dacă pot să mă exprim astfel – la care te poţi gândi se sprijină pe „arta de a asculta", care este suprema lecţie a metodei tradiţionale.

În consecinţă, întrunirile noastre nu vă vor furniza cunoştinţe sau informaţii în sensul comun al acestor termeni. De aceea nu vă sfătuiesc să luaţi notiţe. Ceea ce este important e să adoptaţi o atitudine „activă în mod pasiv", care vă va permite să convertiţi în „propria voastră substanţă" tot ceea ce veţi fi auzit adoptând această atitudine. Va fi deci necesar să ascultaţi cu extremă atenţie şi, mai mult încă, să încercaţi în acelaşi timp să vă ascultaţi pe voi înşivă.

Activitatea omului obişnuit este alcătuită din reacţii, care sunt expresia constituţiei sale egotice. Omul obişnuit este un „Eu" înconjurat de obiecte agreabile sau dezagreabile, prietenoase ori ostile, şi tot ceea ce acţionează asupra lui îl determină să reacţioneze în funcţie de dorinţele sau de temerile sale. Ca urmare, toate reacţiile lui sunt false, parţiale, inadecvate, întrucât sunt fondate pe perspectiva sa egotică ce are ca punct de plecare iluzia unui „eu" separat.

Toate doctrinele tradiţionale ne învaţă metode care permit părăsirea acestei stări de „reactivitate", pentru a accede la starea fără ego unde toate reacţiile (răspunsuri egotice) încetează, pentru a

face loc unor „acţiuni" impersonale care sunt răspunsuri adevărate, imparţiale şi adecvate.

În anumite împrejurări, chiar şi omul egotic răspunde la solicitarea lucrurilor în această manieră spontană şi adecvată. Aceasta se întâmplă mai ales când se confruntă cu ceva de-o noutate absolută, ceva ce nu poate fi integrat în tiparele sale mentale. Acelaşi lucru i se poate întâmpla în experienţa estetică, poetică, fiindcă obiectul frumos fiind Armonia şi „expresia Armoniei", posedă în mod firesc forţa de a-l armoniza. În consecinţă, forţa aceasta ne poate reechilibra temporar, punându-ne în consonanţă cu ceea ce ne înconjoară. Dar aceste trăiri rare şi fugitive, aceste „stări de graţie" ce ne permit să întrezărim paradisul pierdut, rămân necunoscute şi nefolosite, fiindcă ego-ul le „refuză" şi le evită ca pe un semn al morţii.

Este important să fi fost bine înţelese toate acestea pentru a asculta cu folos o învăţătură tradiţională. În faţa unui Maestru, ascultarea trebuie să fie o atitudine asemănătoare acelor stări de graţie când noi am reuşit să ieşim o clipă din starea egotică. Trebuie să faci efortul de a-ţi aminti aceste momente excepţionale de golire, de despuiere, de receptivitate, de deschidere lucidă.

Această stare de ascultare este într-adevăr primul pas pe Cale. Trebuie să ne observăm dorinţele pentru a ajunge să înţelegem ce căutăm cu adevărat în toate obiectele ce se oferă poftei

noastre. Vom constata că atunci când obiectul dorit este „despuiat" de toate particularitățile lui, de toate caracteristicile lui distinctive, rămâne un rest constant, care este scopul autentic al căutărilor noastre şi care se numeşte Plenitudine, Bucurie şi Pace. Or, se ştie că nimic în lumea obiectivă nu cunoaşte Plenitudinea perfectă şi nici Bucuria necondiționată. Ne dăm seama întotdeauna după cucerirea obiectului râvnit de existența câtorva clipe de non-dorință, dar foarte repede dorința reapare şi pornim iarăşi într-o nouă căutare. Această succesiune perpetuă a dorințelor arată că nu obiectul în sine este ceea ce dorim cu adevărat fiindcă, dacă ar fi aşa, o dată ce am intrat în posesia obiectului dorința noastră ar dispărea.

Ceea ce dorim, de fapt, este Bucuria (*ānanda*) care se află concomitent în noi şi în toate lucrurile. Conştiința omniprezenței acestei Bucurii s-a pierdut atunci când am devenit un ego separat, uitând identitatea mea esențială cu ea. Începând cu acel moment, lumea obiectelor şi dualitatea se ivesc. Tocmai această dualitate este cea care ne face incapabili să descoperim prezența Bucuriei (*ānanda*) în orice lucru şi în noi înşine. Nu mai eşti în stare să recunoşti Bucuria decât în obiectele care corespund structurii tale egotice.

Astfel eşti condamnat să lupți într-o lume în care se confruntă agreabilul şi dezagreabilul, Binele şi Răul. În majoritatea timpului nu facem altceva decât să oscilăm între agreabil-plăcere şi

dezagreabil-durere fără a fi capabili să întrevedem Bucuria autentică, față de care plăcerea nu este decât o umbră vagă.

Totuşi, în anumite cazuri, ne găsim în prezența unui obiect care se armonizează cu noi de-o manieră excepțională. Atunci devine posibil să depăşim plăcerea, să trăim adevărata Bucurie şi să descoperim că Bucuria desăvârşită se află dincolo de dualitatea Plăcere-Durere, fiind de o cu totul altă natură. Într-adevăr, plăcerea este, prin însăşi natura ei, mişcătoare şi tranzitorie – de unde şi caracterul ei trecător şi înşelător. Când această plăcere creşte în intensitate şi în puritate, nu se mai mulțumeşte doar să domolească dorința, ci ajunge s-o îndestuleze... pentru o clipă. Şi tocmai atunci plăcerea face loc Bucuriei. Aşadar, Bucuria nu țâşneşte decât prin anularea dorinței, adică a ego-ului. Tocmai de aceea Bucuria veritabilă este impersonală, dincolo de ego. Când ne cufundăm în Bucuria perfectă, încetăm să mai fim noi înşine; nu mai există decât Bucuria, iar obiectul a dispărut deodată cu subiectul.

Mi-ar plăcea să cercetăm mai îndeaproape şi împreună anumite puncte, pe care nu am făcut decât să le schițez; dar aş vrea să înțelegeți că ceea ce este esențial în expunerea mea va fi formulat doar prin sugestii, fiindcă exprimările prea clare şi prea precise riscă să împiedice în voi orice tendință de a o completa.

*

Întrebare: Am să vă pun două întrebări: cea dintâi mă priveşte direct, iar a doua este de ordin mai general. Aţi spus că nu trebuie să luăm notiţe în timp ce vă ascultăm şi totuşi eu am făcut acest lucru. Treptat, pe măsură ce vă ascultam, şi aproape involuntar, luam distanţă faţă de ceea ce spuneaţi. Pentru a avea un contact direct cu Realitatea ultimă, pentru a mă cufunda pe de-a-ntregul în ea, mi se pare că nu pot face abstracţie de intelect. El este cel care vede drumul sau,cel puţin, aşa crede; ştie că trebuie să se depăşească sau, cel puţin, îşi închipuie că ştie. De aceea cred că notându-mi câteva idei esenţiale şi impregnându-mă cu ele obţin un rezultat mai bun decât dacă plonjez direct în „necunoscut". Aceasta este prima mea întrebare.

Cea de-a doua este următoarea: aţi spus că începutul căutării se face fără a căuta. Dar atunci cum trebuie privite disciplinele care urmăresc să ne condiţioneze (mintea) în vederea apropierii de Realitate?

Răspuns: Pentru a putea înţelege acest demers trebuie, mai întâi, să te eliberezi de prejudecata că obiectele există independent de cel care le percepe. În afară de asta, trebuie să-ţi dai seama că percepţia simultană a mai multor obiecte este imposibilă.

Când observăm ceva cu atenţie, conştiinţa penetrează actul vederii şi noi nu mai suntem nimic altceva decât vederea. Când ascultăm cu adevărat ceva, devenim exclusiv auzul. Este cu neputinţă să fim simultan şi una şi alta. Putem să trecem foarte repede de la o activitate la alta, de la un gând la altul, dar simultaneitatea este imposibilă. Astfel, poţi să constaţi singur neputinţa de a „simţi" cum se cuvine ceea ce se „iveşte" din interior şi, în acelaşi timp, să iei notiţe, ceea ce s-ar face în dauna calităţii actului de a asculta. Trebuie sesizată valoarea de moment a cuvintelor Maestrului, căci ele sunt rostite pentru a-l atinge pe ascultătorul din acel moment. Aceste cuvinte, odată transcrise în notiţe, îşi pierd „pregnanţa" iniţială.

În ce priveşte pregătirea intelectuală, aceasta trebuie îndepărtată în mod categoric pentru a-i asigura ascultării autenticitatea şi spontaneitatea, absolut indispensabile.

Referitor la disciplinele despre care aminteai, ele trebuie să fie înlăturate în mod deliberat fiindcă implică o constrângere: există mereu „cineva" care vrea să disciplineze ceva, iar acest „ceva" se împotriveşte. Iată deci o sursă permanentă de efort şi de conflict.

Înainte de a întreprinde o cercetare în profunzime trebuie să fii capabil de a privi în tine însuţi. Asta nu înseamnă că trebuie să te analizezi, să te compari sau să te evaluezi, ci pur şi

simplu să te observi ca pe un obiect. Şi atunci când observi cu maximă atenţie ceea ce se iveşte, te afli într-o stare corectă şi lipsită de conflict. Constaţi astfel că nici un fel de discipline nu-şi mai au rostul fiindcă lucrurile se elimină de la sine, prin discernământ, fără ca noi să le „maltratăm". Chiar în tehnica „renunţării" există încă urmă de efort, pentru că a vrea să renunţi la obiect implică totuşi o anumită formă de disciplină. Doar „reacţia" fără efort şi „fără alegere"... – da, zic bine „fără alegere" – este cea care constituie criteriul Eliberării.

Întrebare: Dacă vă înţeleg bine, a alege înseamnă a rămâne neîncetat în tine însuţi, în mod voit. Cu alte cuvinte, alegerea unui obiect semnifică de fapt a te alege pe tine însuţi, în timp ce a nu alege e totuna cu a te integra în totalitatea vieţii, în care toate obiectele se contopesc.

Răspuns: Da, numai când noi nu mai alegem, lucrul se alege de la sine în noi înşine.

Întrebare: Mi se pare relativ uşor să-mi observ gândurile doar câteva secunde, dar cum aş putea să prelungesc această stare de „observator" fără să fac efort, câtă vreme noi ne identificăm atât de uşor cu propriile noastre gânduri?

Răspuns: Când gândeşti, nu poţi fi „martor", fiindcă gândul şi obiectul lui sunt „una". Abia după ce actul gândirii s-a produs poţi să-ţi dai seama ce ai gândit. Lucrul acesta trebuie să fie bine înţeles. Pentru a ajunge să te asculţi, trebuie

să se instaleze în tine, treptat, o anumită destindere. Ai crezut că vei reuşi performanţa de „a-ţi stăpâni corpul" prin metode yoga. Dar când această practică nu este dirijată de un Maestru care este stăpân pe cunoaşterea unei tradiţii autentice, a-ţi stăpâni corpul duce inevitabil la a ţi-l maltrata. Când „îţi lucrezi corpul", asta ar trebui să însemne că faci abstracţie de el, eliminându-l. Corpul nu e altceva decât o noţiune fabricată de mental şi de care, în consecinţă, mentalul se poate elibera. Efortul pe care l-ai făcut pentru a te relaxa nu are scopul de a te elibera de înrobire, ci de a realiza „transfigurarea" corpului însuşi, deoarece corpul nostru fizic se transformă în „corp de slavă" atunci când încetăm de a gândi în mod obişnuit, când reuşim să nu ne mai percepem propriul corp ca pe o masă solidă şi rezistentă, ci ca pe ceva subtil şi iradiant. Se poate ajunge la acest rezultat prin repetarea frecventă a unei atitudini interioare de destindere profundă.

O asemenea atitudine mentală, însoţită de vizualizarea corpului ca o realitate din ce în ce mai fluidă şi mai aeriană, sfârşeşte prin a ne face să „realizăm" o veritabilă experienţă de dematerializare. Înţelegi atunci că materialitatea şi opacitatea fizică a corpului nostru nu sunt altceva decât consecinţele crispărilor şi ale fixaţiilor anterioare sau ale celor curente. Atâta timp cât nu te delimitezi de ideea unui corp solid, oricare ar

fi gradul de relaxare pe care l-ai atins, corpul rămâne ceva greoi, apăsător şi inert. Dar când ajungi să-ţi „recreezi" corpul, când el va fi devenit pentru tine ceva uşor, aerian, ceva foarte pur, când natura corpului va fi devenit ca cea a eterului însuşi, vei înţelege că ai ajuns la acest rezultat deoarece atenţia ta s-a dezbărat de orice tensiune.

În momentul de faţă atenţia ta este încordată şi această tensiune a fost sporită prin disciplinele pe care le-ai practicat, în primul rând prin concentrare. Orice disciplină este o fixaţie – „maltratezi" totul, în afară de ceea ce vrei să păstrezi în faţa ochilor. E un fel de dictatură pe care o exerciţi asupra ta însuţi şi totul e deja compromis. Este absolut necesară o atenţie fără tensiune.

Întrebare: Şi fără alegere?

Răspuns: Fără alegere.

Întrebare: Şi fără scop?

Răspuns: Ce scop aţi putea urmări câtă vreme obiectul căutării este necunoscut? Puteţi doar să vă spuneţi cam aşa: „Tot observându-mă, sunt obligat să recunosc că în fiecare zi sunt prizonierul a mii de dorinţe, niciodată satisfăcute sau a căror satisfacere nu-mi aduce, în nici un caz, o bucurie definitivă".

Mi se pare, deci, că în loc de a alerga la infinit de la o dorinţă la alta ar fi mult mai bine dacă te-ai opri să examinezi adevărata natură a dorinţei. Dacă demersul tău reuşeşte, vei înţelege

scopul veritabil al oricărei dorinţe. Ceea ce dorinţa urmăreşte cu adevărat este de fapt non-dorinţa. Non-dorinţa e o stare în care nu ceri absolut nimic. Este o stare de supremă bogăţie, de Plenitudine, care se manifestă ca Bucurie şi Pace. Atunci ştii că în fond nu cauţi nimic altceva decât Plenitudinea şi Pacea absolute. Vezi în sfârşit – acum că ai înţeles natura intimă a scopului ultim – că, în realitate, acesta nu este un scop, adică un ţel spre care tinzi, întrucât Plenitudinea nu poate fi decât consecinţa unei destinderi şi a unui abandon.

Nu prin acumulări poţi să obţii Eliberarea, ci instalându-te într-o „stare de a Fi" care, în realitate, ne este proprie şi în care trăim constant fără să ştim. De altfel, n-am putea trăi nici o clipă în afara acestei stări.

Întrebare: Oare „inspiraţia" n-ar putea fi o modalitate de a aborda Calea pe care o propuneţi? Toată lumea are de rezolvat probleme şi toată lumea are inspiraţii. Unii găsesc ajutor în practicile spirituale, alţii în artă. În situaţia în care eşti ajutat, sau eşti inspirat, şi în care lucrurile vin firesc, există un abandon complet (după un mare efort prealabil, bineînţeles) al atenţiei riguroase şi al raţionamentului. Cu alte cuvinte, încetăm să mai trăim, însă ceva trăieşte în noi. Există un contact cu „altceva". Continuă să existe o anumită dualitate, dar aceasta nu-i oare o modalitate de apropiere ce ne-ar putea ajuta pe Cale?

Răspuns: După cum am spus înainte, rostul obiectelor este să te trimită spre Conştiinţă. Dar există, desigur, obiecte privilegiate pentru noi care conduc la Experienţa non-dualã – mai ales operele de artă. În momentul în care opera de artă (a cărei însuşire este de a te face să uiţi de tine) provoacă o rezonanţă intimă, personalitatea dispare, ego-ul se risipeşte, astfel că devii pentru o clipă expresia însăşi a Unităţii.

Întrebare (aceeaşi persoană)*:* Vă mulţumesc pentru răspuns, dar eu mă refeream la ceva mai mult, adică la Creaţie. În momentul Creaţiei, există o stare... nu-mi place să folosesc acest cuvânt... mediumică, adică o stare în care eşti pur şi simplu un culoar între „altceva" şi ceea ce urmează să apară sau ceea ce vei face. . .

Întrerupere: ...da, nu mai eşti prezent.

Întrebare (aceeaşi persoană)*:* Ba da, eşti prezent... şi totuşi nu eşti. Există acolo o dăruire de sine, un „ceva" care te pătrunde şi te face să acţionezi. Evident, trebuie să fi muncit mult înainte, dar atunci când apare acest dar, această comunicare între „altceva" şi ceea ce faci, tu dispari fiindcă un canal e doar un canal şi nimic altceva. Oare aici nu-i vorba de o apropiere – fiind, totuşi, un fenomen obiectiv – nu neapărat de ceea ce ai creat, ci de tine însuţi? Oare lucrul acesta nu poate uşura unora dificila apropiere de cunoaştere? Fiindcă, în ultimă instanţă, este o „esenţă" care trebuie cunoscută, chiar dacă no-

ţiunea de esenţă nu-i decât provizorie. Când, bunăoară, ne uităm la un trandafir, îi observăm forma, culoarea, etc. Despre trandafir se pot furniza nenumărate informaţii, dar despre esenţa trandafirului nimeni nu ştie nimic. Nici noi nu cunoaştem mai mult decât alţii, dar noi ştim că esenţa există, noi... în sfârşit, cei care aprofundează lucrurile.

Aşadar, există în noi înşine o esenţă care să poată fi cunoscută în acelaşi mod?

Răspuns: Referitor la prima remarcă, trebuie să înţelegi ce se întâmplă în momentul creaţiei unei opere de artă. Prin acest act, artistul se exteriorizează. Temporar, corpul şi mintea artistului devin instrumentele perfecte ale fundalului fiind, aşa cum ai spus, un fel de culoar care, prin forme, culori şi proporţii exprimă ceea ce este inexprimabil.

Când priveşti o operă arhitecturală ale cărei componente verticale şi orizontale se echilibrează perfect, elanul spre înălţime şi impresia de greutate se anulează până la punctul în care edificiului îi este răpită consistenţa obiectivă, în aşa fel încât te simţi împins, parcă în contra curentului, înspre fundalul care e Bucurie.

Să trecem acum la cea de-a doua problemă. Noi am mai analizat-o, de altfel, deseori. Când vorbeşti despre trandafir, tu nu vorbeşti decât despre amintirea percepţiei pe care o ai despre el şi vorbeşti, totodată, despre felul tău personal de

a concepe trandafirul. Adică, aşa cum ai spus, ştii că are cutare parfum, că-ţi procură o adevărată desfătare la atingerea petalelor, că floarea aceasta unică aparţine cutărei categorii botanice, care sunt utilizările ei posibile – toate astea fac parte din cunoaşterea acumulată de tine însuţi şi din ceea ce ai aflat de la alţii. Astfel, cunoştinţele mai sus amintite îţi dau impresia că ştii cum arată (floarea) şi-atunci spui: „văd un trandafir". Dar fiinţa reală a trandafirului n-o vezi niciodată. Dar pentru a cunoaşte trandafirul, este suficient să fii „tu însuţi", fiindcă esenţa noastră şi cea a trandafirului este aceeaşi Esenţă. Atunci când te-ai stabilit în propria ta Esenţă comunici cu Esenţa oricărui lucru.

Întrebare: Aţi putea să ne vorbiţi despre acea stare inconfundabilă ce se iveşte atunci când te asculţi cu adevărat pe tine însuţi?

Răspuns: Noi suntem aceia care împiedecăm cel mai adesea apariţia acestei stări, prin însăşi nerăbdarea noastră. Tot ceea ce trebuie să faci este s-o primeşti fără a încerca s-o manipulezi, fără s-o tratezi ca pe un punct de plecare al unor serii deductive, fiindcă astfel poţi distruge orice posibilitate de înţelegere autentică. Calitatea, savoarea, plenitudinea acelei stări inconfundabile depind de puritatea acestei atitudini.

Se poate întâmpla ca această stare să se producă şi, totuşi, conţinutul ei să ne îndrepte către ceva pe care egoul nostru nu-l poate admite. În

acest caz o distrugem imediat. Câteodată, apariţia stării la care vă referiţi poate fi tardivă. Atunci trebuie să dovedeşti multă răbdare, trebuie să-i acorzi timpul necesar pentru a se „maturiza".

Dacă ne obişnuim să observăm ceea ce se iveşte zilnic în noi, vom deveni din ce în ce mai capabili să sesizăm stadiul ultim al acestei stări. Când îţi dai seama de-a binelea că Realizarea non-dualã nu poate fi sesizată de către minte fiindcă ea depăşeşte capacitatea de înţelegere, se produce o „izbucnire supremă" care nu seamănă cu celelalte.

Ea survine pur şi simplu prin eliminarea falselor identificări, ne conduce la partea esenţială a fiinţei noastre, şi ne lasă într-o stare ce nu poate fi analizată, deoarece am depăşit relaţia subiect-obiect. Ni se poate întâmpla să cunoaştem aceste momente minunate, însă noi avem tendinţa de a le escamota, eul nostru încercând să le acapareze ca pe un obiect al desfătării, ceea ce denaturează Experienţa şi o transformă într-o caricatură. Însăşi dorinţa de a prelungi această Experienţă e cea care o face să dispară.

Întrebare: Aţi putea să ne vorbiţi despre Intuiţie?

Răspuns: Intuiţia înseamnă vederea directă, înţelegerea imediată a obiectului cunoscut de către subiect. *Sādhana* dezvoltă Intuiţia, o face din ce în ce mai profundă. Toate recomandările privind calitatea ascultării sunt la fel de valabile şi pentru Intuiţie.

Întrebare: Când gândirea încetează de la sine şi intri „în miezul fiinţei tale" poţi oare să te menţii în această stare? Şi e necesar să faci aceasta?

Răspuns: Este cu putinţă să-ţi pui astfel de întrebări în momentul când eşti cufundat (în starea aceea)? O trăieşti, te afli în miezul ei. Asta-i tot. Dar este foarte important să recunoşti în această Experienţă o perspectivă deschisă asupra Sinelui şi să n-o confunzi cu o experienţă a minţii.

Întrebare: Se petrece cotidian un lucru foarte semnificativ – te ocupi cu ceva, dar te gândeşti la altceva. De exemplu, mi se întâmplă să-mi pun cheile într-un anumit loc şi, chiar în clipa următoare, să uit unde anume, numai şi numai pentru că în clipa aceea mă gândeam în altă parte, nu mai eram prezent. Pare un exemplu banal, dar oare nu demonstrează el că majoritatea timpului noi nu suntem prezenţi?

Răspuns: Da, într-adevăr, suntem tot timpul în altă parte – ori înainte, ori în urmă – dorim ceva sau regretăm ceva însă niciodată nu ne aflăm aici şi acum. Această fugă de prezent are o semnificaţie profundă. Dacă facem abstracţie de prezent sau, mai curând, dacă prezentul este incapabil să ne „reţină", se întâmplă astfel deoarece acest prezent ni se pare o realitate ştiută, deci lipsită de interes, ori ca o realitate decepţionantă. Atâta vreme cât n-am înţeles că Bucuria veritabilă nu rezidă în lucruri, ci în noi înşine, singura noastră speranţă stă în lucrurile viitoare.

Tocmai din acest motiv noi trăim total nepotrivit, aplecaţi fiind şi tinzând spre viitor. Ceea ce urmează să înţelegem este că prezenţa în clipa prezentă este unicul punct de plecare veritabil, şi că acest punct de plecare este, în acelaşi timp, punctul de sosire.

CAPITOLUL II

Vedanta este o cale directă având ca punct de plecare respingerea deliberată a dualității subiect-obiect ce servește drept cadru tuturor demersurilor noastre obișnuite (inclusiv speculației metafizice). Această Cale ne face să atingem Plenitudinea și Bucuria definitive, fără nici un suport obiectiv. Este, așadar, o Cale opusă felului nostru de a gândi și presupune refuzul întregii noastre activități mentale, chiar sub formele ei cele mai elevate.

Cel care a înțeles pe de-a-ntregul zădărnicia căutării unei Bucurii perfecte în lumea dualităților, poate începe anevoioasa muncă de întoarcere, care îl va readuce din exterior către descoperirea Realității sale transcendentale. Lumea numelor și a formelor este un produs al activității minții. Ignoranța (*avidya*) se instalează în momentul când ego-ul consideră numele și formele drept realități separate.

Numai prin suprimarea acestei Ignoranțe, deci prin accesul la Cunoaştere, energiile dirijate către exterior sunt întoarse, aduse înăuntru, părăsind Devenirea pentru a reintegra unitatea Ființei. Această reintegrare este rezultatul spontan şi necesar al Cunoaşterii. Un asemenea rezultat nu poate fi obținut decât în absența oricărui efort, prin simplul efect al discernământului.

Atâta vreme cât ego-ul nu este intim convins de imposibilitatea oricărei fericiri obiective, el nu-şi va îndrepta atenția către Necunoscutul non-obiectiv. Da, am spus bine: „Necunoscutul non-obiectiv", fiindcă nici o calitate nu poate fi atribuită Sinelui fără ca acesta să nu fie asimilat unui obiect al Cunoaşterii. Cum poți atinge această disponibilitate eliberatoare?

Dată fiind importanța ei, revin asupra necesității de a înțelege foarte exact natura dorinței.

Orice dorință este, de fapt, căutarea Bucuriei perfecte. Această Bucurie perfectă aparține naturii Sinelui, deci orice dorință este dorința de Sine. Noi căutăm Bucuria în obiecte doar datorită constituției noastre egotice. Fiindcă mă cred o ființă distinctă printre ființe distincte, mă văd obligat să caut Plenitudinea Ființei prin acapararea şi posesiunea ființelor. Astfel, suntem mereu implicați într-o goană după fericire care constituie însăşi drama vieții egotice. Un prim pas a fost făcut în momentul când s-a înțeles că obiectele nu conțin Bucuria. Pasul al doilea se obține printr-o

analiză a naturii obiectului, adică recunoaşterea faptului că universul obiectelor, neputându-ne oferi Bucuria, este o pură producție mentală. Această descoperire trebuie să producă, în principiu, oprirea funcționării minții, deci Realizarea.

E necesar să se înțeleagă bine importanța şi semnificația încetării activității mentale. Încetarea totală a acestei activități produce dispariția în întregime a ceea ce oamenii obişnuiți numesc real, adică universul obiectelor (din care fac parte corpul şi mintea noastră). Singură dispariția acestei lumi a dualității şi a multiplicității poate permite descoperirea Unicei Realități.

*

Întrebare: Ce părere aveți: este conştiința susceptibilă de a evolua?

Răspuns: Această noțiune de Evoluție este una din erorile cele mai caracteristice ale gândirii moderne.

Eroarea evoluționismului (sau a progresismului) este eroarea materialistă prin excelență. În aceasta rezidă credința că mai multul poate proveni din mai puțin, că mai bunul a luat naştere din mai-puțin-bun. Evoluția, în sensul strict al termenului, este doar o simplă derulare, o trecere de la implicit la explicit, de la non- manifestat la manifestat. Evoluția nu produce nimic. Nu este niciodată productivă, cu atât mai puțin creatoare.

Deci, e imposibil să pretinzi de la ea salvarea sau Eliberarea. Eliberarea nu-i o problemă de evoluție fiindcă nici o evoluție nu poate ajunge până la Eliberare, Eliberarea neputând fi decât fructul discernământului.

Noi nu trebuie să evoluăm, ci doar să ne punem fără încetare întrebarea „Cine sunt eu?". Orientându-ne gândul nu înspre obiecte, ci spre sursa lor vom descoperi, în cele din urmă, elementul fundamental al ființei. Omul posedă în străfundurile sale esențialul întregii Înțelepciuni. Fie că știe, fie că nu, Adevărul se află în el însuși, nicăieri în altă parte.

CAPITOLUL III

„Cunoașterea fără obiect", tema convorbirilor noastre este o experiență non-dual, care nu este obținută nici printr-o acumulare de cunoștințe, nici prin disciplină sau asceză. Această cunoaștere este pur și simplu faptul „de a Fi", în chip lucid.

Noi ignorăm adevărata noastră natură pentru că ne identificăm continuu cu corpul nostru, cu emoțiile și gândurile noastre, uitând de centrul nostru imuabil care este Conștiința Pură. Când ne regăsim natura veritabilă, gândurile și percepțiile nu mai apar decât ca modificări ale aceleiași substanțe, care se nasc și mor ca valurile unui ocean.

Am văzut deja cât de important este pentru noi să înțelegem ce căutăm cu adevărat atunci când vrem să ne satisfacem o dorință.

Trebuie deci să începem cu analiza dorinței: „Ce doresc? Pot să-mi realizez dorința prin pose-

sia unor obiecte? Obiectele – sunt ele sau conțin ele cu adevărat ceea ce caut?" Să observăm ce se petrece atunci când este satisfăcută o dorință: vedem că satisfacerea unei dorințe nu-i altceva decât moartea ei și că, în consecință, căutând Bucuria noi nu căutăm altceva decât moartea dorinței. Ceea ce dovedește că ultima noastră dorință este „non-dorința". Însă non-dorința îi apare conștiinței obișnuite drept neant. Totuși, în acest „neant" trebuie să încerci să plonjezi cu „ochii deschiși" pentru a-i descoperi adevărata natură. În realitate, acest neant este experimentat de toată lumea în forme punctuale, infinitezimale, între fiecare gând și de fiecare dată când o dorință moare pentru a lăsa locul alteia.

Dacă se experimentează momentele de recules gere și de atenție profundă îndreptate spre aceste „falii de neant", vidul se va revela puțin câte puțin ca fiind plin și, în final, ca fiind Plenitudinea supremă. Trebuie să ne menținem cât mai des și cât mai lucid posibil în această atitudine, pentru a o face mai pătrunzătoare și mai eficientă. În acest scop, trebuie să încercăm să rămânem disponibili, atenți, cercetându-ne neîncetat și observându-ne comportamentul „la rece".

O perspectivă nouă, non-obiectivă, va putea atunci să se instaleze progresiv și vom ajunge să înțelegem că noi nu suntem ego-ul. Astfel poți să guști cu o luciditate complet nouă savoarea total nebănuită a clipelor de non-dorință care se vor

revela ca Plenitudine, Liniște și Pace. Această savoare, la început trecătoare, va deveni din ce în ce mai densă și mai constantă, până în clipa când ea va apărea ca o Realitate ce ne poartă, ne înglobează și ne constituie.

Bucuria profundă și luminoasă ce va fi experimentată atunci este total diferită de ceea ce se numește, în mod obișnuit, Fericire. Fiindcă la acest nivel de conștiință nu poți spune „Sunt fericit", deoarece Conștiința care ar face diferența între subiect și atribut ar fi o conștiință dualã. Este într-adevăr vorba despre „Pacea lui Dumnezeu care depășește orice inteligență" (cum zice Sfântul Pavel).

Am vorbit despre vigilență și despre disponibilitate. Este important să se înțeleagă că această vigilență și această disponibilitate trebuie să fie de o calitate perfectă. Calitatea și puritatea atenției rezultante reprezintă condițiile *sine qua non* ale reușitei.

Exercițiul acestei atenții pure presupune o eliminare completă a tuturor elementelor trecutului pentru ca puritatea autentică a clipei prezente să fie pe de-a-ntregul percepută. Trebuie deci să uiți totul și „să aștepți fără a aștepta nimic". Asta înseamnă o stare de perfectă receptivitate care primește și sesizează total noutatea eternă a fiecărei clipe.

Este important, de asemenea, ca și corpul să fie într-o stare complet relaxată, fiindcă o lăcomie

cât de mică sau cea mai neînsemnată repulsie produc tensiuni ce dăunează purității atenției.

*

Întrebare: Cum pot să mă eliberez de frică?

Răspuns: Orice frică reprezintă inevitabilul preț al izolării. Atâta timp cât avem iluzia de a fi alcătuiți ca un ego separat, nu vom putea evita frica. Singurul remediu radical împotriva fricii este Realizarea, care ne pune în posesia Conștiinței unificatoare și globale.

Așa cum ego-ul nu poate evita frica, Conștiința unificatoare și globală nu are cum să se întâlnească cu această frică.

Întrebare: Cum credeți că se poate răspunde la întrebarea: „Cine sunt eu?" recomandată de Ramana Maharshi.

Răspuns: Conștiința de A FI – acel „Eu sunt" – reprezintă baza tuturor stărilor noastre de conștiință. Când noi gândim doar „Eu sunt" (fără nici un fel de calificative) noi suntem Conștiința Pură fără obiect, suntem fundalul, Realitatea subiacentă celor trei stări (veghe, vis și somn profund). Dar, de îndată ce zicem „sunt obosit, sunt abil, sunt cavaler al Legiunii de Onoare...", există riscul să cădem într-o falsă identificare.

Nimic nu este pierdut câtă vreme acel „eu sunt aceasta sau aceea" e conceput doar ca alăturare de atribute unui subiect. „Păcatul originar" se instalează odată cu alunecarea Conștiinței în atribut, deci „Uitarea" subiectului sau pierderea Conștiinței de Sine. Aceasta înseamnă căderea în multiplicitate.

Metoda lui „Cine sunt eu?" preconizată de Ramana Maharshi este o tehnică de cercetare lăuntrică, de reîntoarcere la purul „Eu sunt". Spunând „Cine sunt eu?" și menținându-ne Conștiința într-o stare de disponibilitate golită de orice conținut, îi dăm acestei Conștiințe posibilitatea de întoarcere la Subiectul Pur. Dacă interzicem conștiinței să se agațe de calificative, noi o punem într-o stare de descumpănire, care îi permite să se întoarcă spre sine însăși și să se regăsească în puritatea ei originară.

Gândul „Cine sunt eu?" are o calitate foarte specială, deoarece este o interogație ce așează mintea dinaintea vidului. Dacă ai tăria de a nu suprapune nimic peste acest vid (și numai cu această condiție), Realitatea lui „Eu sunt" apare negreșit.

Întrebare: Calea dumneavoastră de abordare presupune o atitudine activă sau pasivă?

Răspuns: Pentru a mă face înțeles am să vă dau un exemplu pe care îl cunoașteți deja, dar nu găsesc altul mai bun.

Anumiți pictori, pentru a alcătui tema unui de tablou, plasează obiecte conform simțului lor estetic sau fanteziei lor de moment, alegând drept

centru unul din aceste obiecte, în jurul căruia le aranjează pe toate celelalte.

Alți pictori, dimpotrivă, abandonează orice idee de centru. Ei observă conturul obiectelor, felul în care acestea atrag lumina, zonele de umbră, raporturile spațiale, în așa fel încât la urmă, prin asamblarea obținută, nici un obiect să nu aibă mai multă importanță decât altul, în asemenea măsură încât să pară că prezența fiecărui obiect o elimină pe a celorlalte. Se obține astfel un ansamblu care nu are nici centru, nici margini, și a cărui prezență devine desăvârșită prin transparență. S-ar putea spune că orice operă de artă autentică este un obiect a cărui natură este de a se elimina pe sine însuși (în măsura în care este obiect), pentru a lăsa loc Realității supreme.

Exemplul acesta vă arată că există două modalități de abordare a unei probleme. Prima, simbolizată de pictura cu un obiect central, constituie metoda ce s-ar putea numi „captare". Pentru a surprinde o realitate, o desfășori în jurul unui centru ce poate servi drept punct de captare. Această metodă are o eficiență maximă, însă este total inoperantă într-o „abordare a Realizării".

A doua metodă, simbolizată prin tabloul lipsit de centru, nu-și merită numele, fiind de fapt o metodă ne-metodică, „Calea ce nu poate fi numită" despre care vorbește Lao-tseu.

Ca să o practicăm, noi trebuie să procedăm aidoma pictorului, adică să privim obiectele și raporturile dintre ele fără a căuta să le centrăm și să le organizăm pentru a le putea sesiza. Tocmai în renunțarea de a sesiza rezidă eficiența acestei metode. Fiindcă ai renunțat să sesizezi, să apuci și să înțelegi obiectul, acesta își revelează adevărul său infinit.

Realul este infinit, deci insesizabil, și de aceea nu îl putem prinde. Putem doar să ne lăsăm prinși de El.

Întrebare: Este posibil să se ajungă la cunoașterea Realului printr-o cercetare aprofundată a obiectului?

Răspuns: Am arătat deunăzi că numele și forma nu reușesc să epuizeze Realul. Numele și forma alcătuiesc obiectul ca atare, însă nu trebuie să cădem în eroarea comună ce constă în a crede că obiectele sunt tot Realul și că a le cunoaște echivalează cu cunoașterea Totalității.

Când Linné a elaborat clasificarea lui botanică, i-a împărtășit noutatea lui Goethe, care i-a răspuns: „Tu ții elementele (obiectele) în mână, dar din păcate nu și Spiritul care este legătura dintre ele". Ceea ce Goethe numește Spirit este Realitatea subiacentă numelor și formelor pe care cunoașterea obișnuită și cea științifică o contestă cu totul.

Cunoașterea autentică, în loc de a căuta să înțeleagă numele și formele, definindu-le cât mai

precis posibil, le elimină şi le anulează. Acest proces negativ, cu aparenţă nihilistă, nu ajunge la sesizarea Realului, ci la descoperirea sa ca Unitate a tot ce există.

CAPITOLUL IV

Să reluăm încă o dată tema „ Cunoaşterea fără obiect". La prima vedere, această formulare ar putea provoca o anumită nedumerire. Cum poţi cunoaşte ceva care nu-i obiectiv? Şi totuşi noi suntem continuu stabiliţi într-o stare non-dualã, pe care o ignorăm. Acest fundal este cu adevărat legătura care uneşte toate lucrurile, dar datorită ignoranţei şi automatismului noi ne-am obişnuit să ne folosim inteligenţa doar în mod obiectiv.

Pentru a sesiza realitatea non-obiectivă este necesar să se elimine un anumit număr de obstacole. Trebuie, înainte de toate, să facem ca pacea să domnească în noi.

Corpul nostru, totdeauna strâns legat de gândurile noastre se află aproape tot timpul într-o stare de apărare sau de tensiune, şi asta pentru că gândurile noastre se îndreaptă mereu în direcţia acumulărilor sau a posesiunilor de tot

felul. Această obişnuinţă ne-a fixat în anumite tipare, în anumite clişee care ne împiedică să pătrundem profund în noi înşine pentru a discerne perspectiva autentică a Realităţii.

Nevoia de a acumula, care este inerentă ego-ului, denaturează această perspectivă în noi, făcându-ne să credem că un anumit număr de cunoştinţe sau de exerciţii ne va permite să ajungem la o stare de pace definitivă. Această convingere este Ignoranţă: fiind continuu stabiliţi în Pace, noi n-avem de ce să încercăm s-o dobândim. Adevărata noastră natură este „una" şi nimic nu-i poate fi adăugat sau eliminat. Singurul lucru care ni se cere este conştientizarea Adevărului nostru.

Pentru a fi în stare să înţelegi perspectiva non-dual㠄, trebuie să-ţi dai seama că eşti prizonierul anumitor clişee, care te determină să vezi lucrurile într-o manieră dual㠄 şi fragmentară. Pentru a regăsi viziunea non-dual㠄 trebuie să ne obişnuim a reconsidera „fragmentele-obiecte" ale cunoaşterii noastre obişnuite în relaţia lor cu alte „fragmente-obiecte", în aşa fel încât să obţinem o viziune globală, din ce în ce mai cuprinzătoare, în care opoziţiile şi conflictele se transformă într-o complementaritate armonioasă. Tinzând către acest maximum, viziunea noastră globală ne va revela o realitate din ce în ce mai armonioasă pentru a ajunge, în cele din urmă, la viziunea unitară.

Se va constata în acest proces că toate problemele şi toate conflictele se datorează unei viziuni fragmentare. Pe măsură ce viziunea noastră e mai puţin fragmentară şi, în consecinţă, mai amplă, vedem contradicţiile reducându-se până la înţelesul de opoziţii, iar apoi opoziţiile tinzând să se atenueze puţin câte puţin şi devenind complementarităţi. Complementarităţile ni se înfăţişează atunci ca aspecte ale unităţii. Ajunşi la acest punct, te afli la cea din urmă etapă, adică în faţa unei unităţi obiective sesizată de un subiect. Îţi mai rămâne de făcut doar un pas pentru a înţelege că această dualitate subiect-obiect este ireală şi că Realul este „Unul".

*

Întrebare: Simt câteodată că în mine se iscă ceva ce mi se pare foarte preţios, dar nu reuşesc să-i dau „formă" şi să-l exprim.

Răspuns: Trebuie să observi cu atenţie ce anume împiedică exteriorizarea. S-ar putea ca în momentul apariţiei, graba pe care o manifeşti pentru a da formă sau a fixa acel „ceva" să blocheze formularea. Este posibil, de asemenea, ca ţâşnirea despre care vorbeşti să fie inconsistentă, nu îndeajuns de înrădăcinată. În acest caz, trebuie să plonjezi mai în profunzime. Această plonjare ar putea activa o germinare. Ar putea re-anima o conştientizare care, până în momentul

acela, n-a fost suficient de clară. Dar, în nici un caz, nu trebuie intervenit. Trebuie să laşi apariţia să capete consistenţă şi să se dezvolte.

Aproape totdeauna lipsa răbdării, incapacitatea de a aştepta fără tensiune sunt obstacole în calea acestei apariţii. Trebuie să rămâi îndelung în starea de ascultare, fără dorinţa de a interveni sau de a folosi, şi fără dorinţa de a-ţi însuşi această apariţie.

CAPITOLUL V

„Eternitatea Prezentă", subiectul convorbirilor noastre, se situează în intimitatea cea mai profundă. Ea este eterna „stare de Veghe" a Sinelui.

Din punct de vedere al acestei stări de Veghe, lumea creată de facultăţile mentale apare şi dispare, adică „devine". Când vorbim despre Timp şi Spaţiu trebuie să înţelegem foarte bine că ele nu au decât o realitate relativă, aceea a Devenirii. Dar dincolo şi mai presus de Spaţiu-Timp se găseşte Imuabilul, străin oricărei deveniri.

Pentru a descoperi acest fundal este indispensabil să-ţi pui întrebarea primordială: „Cine sunt eu?"

S-ar părea, la prima vedere, că atunci când spunem „Eu", noi am fi identici cu acel fundal şi că acest „Eu" ar putea reprezenta sinele nostru cel mai intim. De fiecare dată când spunem „Eu gândesc", „Eu văd", „Eu aud" noi asociem eul,

subiectul, unui obiect al conştiinţei cu care tinde să se identifice. Dar dacă izbuteşti să desprinzi „eul" din această identificare, rămâne doar Sinele, Realitatea non-dual㠄 eternă, imuabilă.

Mi-ar plăcea ca întrebările care se vor pune în cursul acestor întâlniri să fie cu desăvârşire spontane, nicidecum elaborate. Puteţi dobândi această spontaneitate dacă vă veţi fi ascultat, în chip autentic, pe voi înşivă.

Evident, suntem obligaţi să ne folosim de limbaj, dar trebuie să încercăm, folosind cuvintele într-o stare de maximă receptivitate, să le depăşim pentru a atinge ideile în realitatea lor autonomă, dincolo de universul verbal. Ascultătorul va reuşi atunci să aibă o reacţie autentică şi, implicit, să pună întrebări pertinente.

Calea preconizată aici este Calea directă. Ea procedează prin eliminarea cunoscutului, fiindcă experienţa Sinelui, a naturii noastre veritabile este pentru moment ceva necunoscut. Sinele nu poate fi descris decât în mod negativ, deoarece nici un dat pozitiv, nimic din cele „cunoscute" nu i se poate aplica. Orice gând este o fragmentare ce ne situează în dualitate. Gândul se plasează dinaintea ego-ului şi face imposibilă Cunoaşterea unificatoare, care este singurul mod de cunoaştere a Sinelui.

Doar eliminând cunoscutul – adică gândurile noastre, percepţiile şi emoţiile noastre – va fi posibil să reintegrăm „Eul" ultim, eternul Prezent.

Cel care face experienţa acestei „reîntoarceri", cel care a depăşit limitele ego-ului încetează să mai fie torturat de dorinţă şi frică. Întru nimic diminuat prin pierderea individualităţii, el se află, dimpotrivă, (şi se simte ca atare) „înafara Timpului". Doar acest singur „Eu" atemporal poate spune despre sine „Eu sunt".

Fie că apar sau nu gândurile, eterna Prezenţă rămâne şi transcende cele trei stări (veghe, vis şi somn profund). Nimic nu-l mai poate readuce pe Înţelept la nivelul dualităţii. El este stabilit într-o stare nediferenţiată unde *atman*, recunoscându-şi identitatea cu *brahman*, străluceşte prin propria lumină.

*

Întrebare: Întrebarea care se pune este, în principiu, inspirată de ego. Bineînţeles, nu fundalul aflat dincolo de orice întrebare este instanţa care întreabă, ci ego-ul este cel care speră că orizontul lui se va lumina.

Totuşi, acest ego care întreabă trebuie să se străduiască spre a lua maximum de distanţă faţă de sine însuşi pentru ca interogaţia lui să aibă o deschidere amplă. Cum poate fi facilitată această distanţare?

Răspuns: Atunci când constataţi ceva, sunteţi concomitent acel ceva şi totodată vă aflaţi înafara

lui. Să examinăm cu atenție acest punct. Nu puteți constata natura unui lucru dacă nu sunteți înafara acelui lucru. Nu aveți cum să simțiți gustul sării, dacă gura vă este plină cu sare, după cum nu aveți posibilitatea de a recunoaște o stare egotică fără a fi înafara acestei stări. Cel care constată este, în mod obligatoriu, diferit de lucrul constatat. Dar, paradoxal, îi este imposibil să cunoască natura unui obiect fără a fi, în același timp, Esența obiectului.

A constata „ceva" presupune a fi în interiorul și totodată înafara acelui lucru. Înseamnă a fi acel lucru și, în același timp, a fi altfel decât el. Actul cunoașterii este o sfidare față de logica principiului identității, căci poți defini Cunoașterea drept o dualitate unitară sau o unitate dual㠠. O dată înțeles, paradoxul acesta va permite o ascultare adecvată. Ego-ul se va menține atent în fața obiectului, punând accentul pe neidentificarea cu acest obiect. Avem de-a face cu o poziție contemplativă care permite instalarea într-o stare autentică. Numai atunci întrebările adevărate vor veni de la sine.

Întrebare: Ați vorbit în alte conferințe despre „a trăi în mod conștient într-o stare care nu-i o stare..." Ne-ați putea ajuta să înțelegem mai bine această expresie?

Răspuns: E cu neputință să vorbești inteligibil despre starea care, în înțelesul obișnuit, nu este o stare. Pot numai să vă spun că în momentul când

are loc experiența non-dual㠠, știi exact ce se petrece. Recunosc, e foarte greu să nu fii derutat în fața noțiunii de cunoaștere non-obiectivă, adică fără subiectul cunoscător al obiectului. Totuși, vă cer să nu faceți nici un efort privitor la cunoașterea non-obiectivă, chiar dacă aveți o imaginație extrem de fecundă. Această „știință" își va asuma ea însăși, în mod spontan, obligația de a vă deschide ochii.

Este deosebit de important să eliminați, cel puțin înlăuntrul vostru, tot ceea ce nu poate fi Experiența.

Întrebare: Credeți că este posibil să treci dincolo de dorință pentru a găsi „o stare de bine" definitivă?

Răspuns: Da, însă depășirea dorinței nu poate fi decât consecința veritabilei înțelegeri a naturii tale. Câtă vreme nu ne-am regăsit adevărata ființă, suntem supuși dorinței – alergăm de la un obiect la altul, adică de la o compensație la alta. Dar, în același timp, trebuie să înțelegem foarte bine că a dori să învingi sau să depășești dorința înseamnă tot o dorință și că a vrea să devii detașat, în timp ce ego-ul rezistă din toate puterile, creează inevitabil un conflict.

Nu poate fi vorba despre o adevărată detașare decât atunci când lucrurile ne părăsesc de la sine. Și ne părăsesc deîndată ce am înțeles cu adevărat că toate aceste lucruri nu-și respectă niciodată promisiunile.

Întrebare: Oare omul „realizat" păstrează constant această atitudine de „distanțare" față de lumea obiectivă?

Răspuns: Omul care a realizat adevărata sa natură continuă să răspundă tuturor obligațiilor sale, să trăiască în societate. Doar că nu mai este complicele societății a cărei singură dorință este satisfacerea ego-ului. Acumularea frenetică, ambiția, dorința nemăsurată de a-și perfecționa individualitatea, nevoia sporirii calităților personale „în vederea...", cu tot ce implică acest demers, nu-l mai privesc pe un astfel de om. El este încă în lume, dar nu mai este al lumii.

Întrebare: Dacă respingeți asceza, ce alte mijloace ne mai rămân pentru a ne îndrepta spre Realizare?

Răspuns: În ce vă privește, trebuie să începeți prin a vă face inventarul personal. Asta nu înseamnă să redactați o listă de calități și defecte, mai mult sau mai puțin reale, ci, observându-vă în fiecare clipă. Primele tale gesturi, reacțiile spontane care dezvăluie antagonisme sau simpatii, ca de exemplu, acelea de a te compara, de a te judeca și de a te condamna, îți vor apărea de asemenea clar. Și vei descoperi că dorința ta fundamentală este să intervii mereu ca să coincidă cutare sau cutare eveniment cu ceea ce ți-ar plăcea să fii ori să ai.

Puțin câte puțin, constatându-ți reacțiile și stările, vei dobândi obișnuința de a te observa, la

început cam nesigur, firește. Dar roadele acestei observații atente se vor regăsi într-o „distanțare" pe care ți-o vei lua față de obiect. Se va produce astfel, fără intervenția voinței tale, o anumită eliminare care te va face tot mai puțin complice cu ceea ce vei constata.

Într-o bună zi, îți va apărea natura autonomă a „celui care constată" (când nu va mai fi nimic de constatat). „Cel care constată" își va pierde atunci natura sa de Martor pentru a se reintegra în Conștiința pură. Atunci când obiectul dispare, dispare și Subiectul și cea care se ivește este Realitatea.

Dar nu trebuie să-ți dorești arderea etapelor. E necesar să descoperi la început punctele de reper care te pot orienta într-o direcție bună. Constatând câte ceva, nu înseamnă că ți-ai creat noi legături, noi condiționări, ci doar că te-ai stabilit în starea de Martor, realizând astfel o distanțare între lucrul constatat și tine însuți. Dar este foarte dificil pentru majoritatea oamenilor să se accepte așa cum sunt, fiindcă noi ne-am obișnuit să ne comparăm cu un model. Câteodată ni se pare că suntem superiori modelului, alteori inferiori. Astfel suntem continuu tulburați. Pentru a avea acces la Cunoașterea ultimă, singura cale legitimă este aceea a constatării obiective, fără apreciere sau judecată.

Întrebare: Din ce cauză a comis ego-ul greșeala inițială?

Răspuns: Eroarea inițială nu este o eroare a ego-ului, ci eroarea care a dat naștere acestui ego și lumii. Eroarea dintâi este „Ignoranța" (*avidya*) Vedantei, „Uitarea" lui Platon, în urma cărora s-a ivit divizarea, adică o lume cu „eu-ri" ce se consideră distincte. Apariția ego-ului este cea care produce lumea, dispariția lui o face să dispară. Este exact ceea ce constatăm în somnul profund. Asta demonstrează cu prisosință că ego-ul și lumea sunt inseparabile. Dincolo de ego și de lume se află eternul „Eu sunt", imuabil și fără cauză. Ceea ce Ignoranța a adăugat acestui „Eu sunt", adică ego-ul și lumea, Cunoașterea înlătură. Ceea ce rămâne este adevărata noastră natură.

Însă convingerea intelectuală nu e suficientă pentru a face să dispară ego-ul. Numai discriminare desăvârșită ne relevă „starea fără ego".

Întrebare: Este adevărata natură a omului diferită de la un individ la altul?

Răspuns: Când despoi ego-ul de nume și de formă, rămâne o natură unică și indivizibilă, care-i aceeași la toate ființele. Dar când falsele identificări fragmentează în chip iluzoriu această „natură indivizibilă", ele determină centri separați, iluzorii. Câtă vreme ne identificăm cu fragmentele – deci cu trupul nostru, cu impulsurile și ideile noastre – înțelegerea cu ceilalți este imposibilă. Nici un sistem, fie că este politic, filozofic sau religios nu poate să remedieze această relație.

Întrebare: Dincolo de idealul revoluționar și social al unei Umanități libere și fraterne va exista deci idealul metafizic al unei Realități, în care ego-urile, numele și formele vor dispărea și se vor topi în „Unul"?

Răspuns: Întocmai.

Întrebare: Nu credeți că o cură psihanalitică bine făcută ne poate ajuta să descoperim adevărata noastră natură?

Răspuns: Toate terapiile psihologice, inclusiv psihanaliza, pleacă de la un punct de vedere care, pentru Vedanta, constituie ceea ce s-ar putea numi „nevroza de bază", nevroza metafizică, care înseamnă ivirea unui ego ce se crede separat.

Psihanaliza urmărește să infuzeze sănătate și echilibru acestui ego separat, pe care îl consideră o realitate legitimă. Psihanaliza dorește să ne repună în posesia unui „eu" echilibrat, armonios, aflat în raport armonios cu anturajul său și cu celelalte ființe.

Acest ideal se dovedește la analiză a fi perfect naiv. A dori să echilibrezi un „eu" înseamnă a vrea să perpetuezi un dezechilibru în cele mai bune condiții posibile făcând apel la energii care permit să consolidezi, să fixezi și să pui în siguranță această stare egotică, care, în realitate, este dezechilibrul de bază, originea tuturor dezechilibrelor. Este tot atât de absurd ca și lupta împotriva simptomelor unei boli fără a ataca răul însuși.

Aşadar, cura psihanalitică nu este o adevărată cură. Ea nu-l debarasează pe „bolnav" de maladia lui, ci doar îl ajută să trăiască mai departe cu respectiva boală, cu ego-ul, care este de altfel o maladie imaginară. În perspectiva vedantină, un psihanalist joacă totdeauna, chiar dacă inconştient şi cu cele mai oneste intenţii, rolul „domnului Purgon", medicul din piesa *Bolnavul închipuit* de Molière.

Un Maestru autentic ştie că ceea ce se numeşte în mod curent echilibru şi sănătate reprezintă deja un dezechilibru şi o boală. Maestrul nu va încerca deci să echilibreze un dezechilibru, să susţină prin proptele un edificiu şubred, ci va ataca dezechilibrul de bază – iluzia originară – pentru a restabili sănătatea veritabilă, care nu poate fi altceva decât sentimentul regăsit al unităţii noastre cu Totul.

Întrebare: Ce trebuie făcut pentru a elimina disconfortul şi obstacolele sociale şi economice? Aş dori să ştiu dacă anumite profesii nu sunt într-o opoziţie totală cu căutarea spirituală. Vă imaginaţi condiţia unui om care munceşte într-o uzină de armament? El ştie foarte bine că, mai curând sau mai târziu, obiectele pe care le produce vor semăna durerea şi moartea. Ce poate să facă un asemenea om?

Răspuns: Întrebarea atinge problema foarte delicată a raporturilor dintre viaţa socială şi cercetarea spirituală.

Societăţile „tradiţionale" (în accepţia lui René Guénon) erau făcute pentru a permite omului să trăiască cât mai bine pe pământ pentru a dobândi cerul. Existau, evident, conflicte între exigenţele temporalului şi cele ale spiritualului, dar n-a fost niciodată o opoziţie radicală fiindcă nimeni nu îndrăznea să conteste întâietatea lui Dumnezeu în raport cu Cezarul.

Astăzi, Cezarul îl ignoră pe Dumnezeu sau chiar pretinde să îi ia locul. În ţările comuniste, valorile supreme sunt valorile sociale; în ţările capitaliste, valorile supreme sunt puterea, banii. Spiritualul este ignorat, disprețuit sau chiar negat. În consecinţă, omul modern este foarte dezavantajat în demersul său spiritual.

Totuşi, nu trebuie să exagerăm importanţa acestui dezavantaj. Pe măsură ce aspiraţia pentru cele spirituale se accentuează, inserţia în social devine mai puţin constrângătoare şi, mai curând sau mai târziu, se stabileşte o adaptare sensibil simplificată. De îndată ce un om se trezeşte cu adevărat la viaţa spirituală, se ivesc incompatibilităţi ce devin insuportabile, inadmisibile şi atunci omul respectiv abandonează anumite lucruri, îşi schimbă meseria, se readaptează. Această readaptare nu trebuie să fie rezultatul unei decizii forţate şi voluntare dar, mai ales, nu trebuie să fie anticipată. Readaptarea se instalează natural şi spontan pe măsură ce perspectiva spirituală se conturează mai clar.

Întrebare: Ce părere aveți: un om religios, animat de o credință profundă și autentică, un om care se încredințează total lui Dumnezeu, cu o dragoste completă și fără rezerve nu sfârșește oare prin a intra, firesc, în viața unificatoare și impersonală despre care vorbiți?

Răspuns: Este imposibil să vezi clar în această chestiune, dacă nu procedezi la analiza cuvântului „Dragoste".

În *Banchetul*, Platon definește dragostea ca „dorința de a poseda veșnic ceea ce este bun". Dar dorința sau dragostea Binelui nu poate fi concepută fără o cunoaștere, o experiență sau o amintire a Binelui. S-ar putea spune, așadar, că orice dragoste este o nostalgie, o dorință după paradisul pierdut.

Omul aflat în ipostaza care precede orice demers eliberator, experimentează o lume a durerii și tristeții care face loc, uneori, Bucuriei. Toate demersurile omenești tind spre capturarea, fixarea și eternizarea acestor momente de Bucurie.

Greșeala în care cad toți oamenii constă în impresia potrivit căreia condițiile ce produc momentele de Bucurie sunt, totodată, producătoarele acestei Bucurii.

Ca să te eliberezi de această eroare este nevoie de mult timp și e foarte dificil. Ne vine în ajutor constatarea relativității acestor bucurii care, vom vedea foarte curând, nu sunt întotdeauna produse de aceleași condiții, fiindcă ceea ce este

o condiție a Bucuriei pentru unul nu e valabilă și pentru celălalt și ceea ce era motiv de Bucurie ieri, nu mai este astăzi. Astfel omul este împins până la pragul adevăratei cercetări spirituale, care începe cu întoarcerea la sine însuși. Această revenire la sine este primul pas către Sine.

Parcurgând acest drum, descoperi puțin câte puțin Bucuria fără obiect, Bucuria necondiționată, Bucuria de „A Fi" din ființa noastră. La originea întregului proces descoperim așadar Dragostea, care este dorința pentru Bucuria perfectă. După cum am văzut, această Dragoste presupune o cunoaștere, o amintire a Bucuriei. În ea însăși, nu este altceva decât pură energie vie, în mișcare. Rezultatul cercetării depinde exclusiv de utilizarea acestei energii. Toți iubim Bucuria și nu iubim altceva decât Bucuria. Așa cum se spune în *Brihadaranyaka Upanișad*, noi „nu iubim ființele pentru ele însele, ci doar pentru Bucuria Sinelui cuprinsă în ele".

Dragostea va fi eficace exact în măsura în care va fi lămurită, adică în măsura în care am învățat să intrăm în contact cu Bucuria izbăvită de orice condiție și de orice obiect. Trebuie să înțelegem bine că noi nu avem cum să dobândim Iubirea, căci în esență noi nu suntem altceva decât „dorința de Bucurie perfectă", adică, în limbaj teologic „iubirea de Dumnezeu". Așadar, ceea ce avem de dobândit este Cunoașterea Bucuriei perfecte. Nimeni nu trebuie să caute să dobândească

sau să sporească Iubirea, ci doar să se lămurească asupra ţelului său adevărat.

Această cunoaştere salvatoare se obţine prin eliminarea cunoştinţelor, prin conştientizarea faptului că obiectele nu pot nici să conţină, nici să producă Bucurie. Şi această conştientizare constituie în final un act de discriminare. Ocazia acestei discriminări ne este oferită în toate ocaziile de Bucurie. Fiecare prilej de Bucurie îmi permite să văd diferenţa esenţială dintre „prilej" şi Bucurie. De fiecare dată când această distincţie este făcută în deplinătatea conştiinţei, există acces la Bucuria Pură, la descoperirea Fiinţei, a identităţii fiinţei noastre cu Fiinţa.

Abandonul plin de iubire în *bhakti* autentică este rezultatul purificării Dragostei prin Cunoaştere. Altfel, nu este decât un elan sentimental, fără valoare, pentru atingerea Eliberării.

E important să nu se confunde abandonul plin de iubire pasională ce rezultă din fuziunea cu obiectul, cu abandonul în faţa Iubirii eliberatoare, care este rezultatul unei iluminări prin Cunoaştere.

Este vorba de distincţia fundamentală dintre idolatrie şi religie. Contopirea cu obiectul este relativ uşoară. Nimic nu e mai lesne decât să descoperi un obiect frumos, bun şi puternic şi să simţi o minunată exaltare în a te consacra obiectului. Idolatrii gustă bucurii profunde câtă vreme nu depăşesc limitele idolului lor sau câtă vreme

idolatria nu se stinge de la sine. Soldaţii care îl idolatrizau pe Napoleon au trăit Bucuria perfectă până la Waterloo.

Singurul inconvenient al idolatriei constă în disproporţia dintre finit şi Infinit. Dorinţa de fericire în om este infinită, de aceea nici un obiect – adică, nici o realitate finită - n-o poate satisface. Orice idolatru se găseşte, aşadar, în alternativa iluziei sau a eşecului.

Întrebare: Am auzit spunându-se că fără ajutorul dat de yoga, Realizarea metafizică ar fi ceva foarte dificil. Ce părere aveţi?

Răspuns: Yoga înseamnă mai întâi o punere în armonie a corpului, pentru a-l împiedeca să devină un obstacol în cercetarea spirituală. Apoi este un ansamblu de tehnici având drept scop încetarea oricărei activităţi mentale. Este o cale de efort voluntar şi de purificare sistematică, care poate conduce la o stare de linişte mentală (*samādhi*).

Samādhi poate fi trăit ca experienţă a Bucuriei sau a vidului. Ca experienţă a Bucuriei, rămâne încă în dualitate. Ca experienţă a vidului, constituie ultima etapă a dualităţii, dar fără a ieşi din ea. Vidul stării de *samādhi* înseamnă obiectul ajuns la ultima lui simplificare; am putea spune că este obiectul pur, fără nici un calificativ, obiectul care nu-i altceva decât obiect. Din acest punct de vedere, *samādhi* constituie încă o barieră – ultima – în calea Realizării. Mai curând sau mai

târziu, *samādhi* experimentat ca vid își va revela dualitatea și se va ivi din nou nostalgia Unității.

Dat fiind că această întâlnire cu vacuitatea este un lucru absolut nou, e ușor de confundat cu Realizarea. Există atunci tendința de a te fixa în această vacuitate pe care ai învățat să o provoci, căci este reconfortant să poți calma ego-ul și să „savurezi" acest vid. Dar nu trebuie confundată savoarea pe care ți-o oferă o minte calmă cu Experiența despre care vorbim aici; această savoare este încă un obiect și de aceea trebuie abandonat pentru a trece la ultima etapă, fiindcă yoginul care nu ajunge la Experiență este într-o situație care poate fi considerată chiar mai rea decât aceea a omului obișnuit. Într-adevăr, când după Experiența extazului (*samādhi*) yoginul revine la experiența obiectelor curente pe care le-a eliminat temporar printr-o tehnică voluntară, el riscă să le regăsească cu o virulență sporită.

Samādhi experimentat ca Bucurie nu este, în ultimă instanță, decât o stare în care intri și din care ieși. Mai curând sau mai târziu, insuficiența acestei stări se va face simțită, fiindcă acela care iese din această Bucurie recade în lumea obiectelor. Fără să aibă precis amintirea experienței sale care, referindu-se la o Realitate supra-mentală, nu poate lăsa urme mentale (amintiri), el rămâne oarecum „șocat" într-o stare de exaltare și de nostalgie care îl tulbură. Acesta este rezultatul căii yogine.

În Calea directă, noi obținem prin discriminare convingerea că Realitatea ultimă este înafara oricărui cadru fizic sau mental. Ne servim de yoga doar în mod accesoriu, pentru a desface anumite noduri sau pentru a suprima anumite perturbări. Dar nu pierdem niciodată din vedere fundalul non-dual.

Eliberarea nu se obține prin respectarea regulilor mai mult sau mai puțin stricte, ci prin Cunoașterea care desființează Timpul, Spațiul și Cauzalitatea și care exclude orice posibilitate de a recădea în Ignoranță.

CAPITOLUL VI

„Eternitatea Prezentă" este cu desăvârşire străină Timpului şi Spaţiului. Aşadar, ea nu se poate situa undeva departe, în nici un trecut, în nici un viitor. Ea este prin esenţă Realitatea „hic et nunc" (aici şi acum). Scăpând oricărei categorii mentale, această Realitate este, în consecinţă, inexprimabilă, incomunicabilă, putând fi cunoscută doar prin experienţa pură. Ea constituie fundalul de unde se iveşte gândirea (şi, drept urmare, lumea multiplicităţii) şi tot în ea gândirea dispare. Când există activitate mentală, acest fundal este „Conştiinţa-Martor", absolut neimplicată; când activitatea mentală încetează, fundalul este „Conştiinţa Pură" fără obiect. Acest fundal este adevărata noastră natură, care nu se poate revela decât spontan, adică într-o atitudine excluzând orice efort, orice premeditare şi orice intenţie. Fiind lipsită de formă, această realitate

scapă oricărei calificări. Termenii tradiționali de Pace și Beatitudine sunt totuși cei mai sugestivi (pentru a o descrie).

Acest fundal ar putea fi perceput în toate intervalele dintre două gânduri sau dintre două percepții. Într-adevăr, aceste intervale constituie o veritabilă deschidere spre clipa atemporală, adică spre Eternitatea Prezentă. Dar ceea ce împiedică această percepție este credința că ceea ce-i lipsit de formă este ireal. Astfel că noi suprapunem peste această percepție a lipsei de formă ideea de neant sau de absență, care provoacă o anumită neliniște. Această neliniște (frica de vid) ne împinge să găsim un alt gând sau o altă percepție pentru a umple golul care ne înfricoșează.

Vidul ne îngrozește fiindcă el este negarea Ființei și a ființei noastre. Atâta vreme cât nu suntem capabili să concepem Ființa altfel decât atribuindu-i o formă, prezența fundalului ne dă falsa impresie a vidului pe care noi căutăm s-o acoperim imediat cu forme (obiecte).

Pierdem astfel, de fiecare dată, minunata ocazia de a experimenta Ființa.

Să observăm ce se petrece în respirația omului nervos ori angoasat. Nervosul nu îndrăznește să expire profund, nu cutează să-și golească plămânii și să rămână liniștit până când faza inspirației se reinstalează de la sine. Este semnul unei profunde stări de teamă și angoasă. Când plămânii se golesc, omul angoasat se teme de

neant, de moarte, și-atunci se grăbește să inspire pentru a regăsi sentimentul vieții și o alinare de moment.

Dimpotrivă, la omul perfect sănătos – adică perfect armonios, în acord cu el însuși și cu universul – respirația are o semnificație metafizică, este „simbolul" ritmului de schimb între individ și Principiul său. Fiecare expirație exprimă, deci, abandonul total al creaturii în fața lui Dumnezeu și fiecare inspirație reprezintă întoarcerea influxului divin

Între aceste două mișcări, în momentul în care plămânii se golesc, se stabilește un fel de apropiere față de Divinitate în calitatea Sa de ne-manifestat.

Vedem, astfel, cât de mult ne împiedică frica să comunicăm cu Ființa și să facem experiența Celui lipsit de formă.

CAPITOLUL VII

Înțelepții Indiei tradiționale, asemenea filozofilor antichității, se folosesc de dialog pentru a preda Cunoașterea veritabilă.

Pentru a fi fecund, dialogul inițiatic presupune un mod de ascultare particular. Acest mod constă într-o atenție fără tensiune prin intermediul căreia interlocutorul se deschide eului profund al ascultătorului. Căci e de maximă importanță să-l asculți nu doar pe cel care instruiește ci, deopotrivă, ascultarea să includă tot ceea ce se ivește din profunzimi. Această atitudine ne situează spontan și ne aduce, fără conflict, într-o stare de deschidere orientată spre Cunoașterea esențială. Abia atunci pot țâșni adevăratele întrebări care constituie punctele de sprijin și, implicit, de pornire pentru „Cercetare".

Această Cercetare progresează prin reducerea și eliminarea întrebărilor, care devin din ce în ce

mai adecvate, până în momentul când discipolul înțelege că adecvarea perfectă nu poate fi obținută decât prin în întrebării, adică în Tăcere. Această Tăcere conține în sine însăşi savoarea Păcii şi a Beatitudinii. Ea nu este neant, nu este Ignoranță, ci Plenitudine şi Cunoaştere totală.

În afara Sinelui, oriče cunoaştere înseamnă cunoaşterea obiectului. În consecință, Sinele nu poate fi cunoscut decât într-un mod non-dual. În această Cunoaştere, Sinele se revelează ca Existență Pură, Conştiință pură fără obiect, şi Fericire Pură.

Trăim într-o lume de obiecte care se schimbă neîncetat. Psihismul nostru se află de asemenea într-o schimbare continuă. Avem impresia unei „Deveniri" universale. Acest lucru se întâmplă deoarece noi am uitat complet că Sinele (Subiectul suprem) este subiacent eului şi lumii, al căror „motor imobil" şi ultim Cunoscător imuabil este. *Sādhana* nu-i nimic altceva decât o întoarcere la Conştiința Sinelui imuabil şi preafericit, care este fundamentul lucrurilor şi fundamentul nostru. Pierderea Conştiinței Sinelui este descrisă în tradiția vedantină drept un proces de identificare cu obiectele. E un fel de uitare, de fascinație, de irezistibilă atracție. Mitul lui Narcis ilustrează perfect această cădere în obiect, această absorbție „aparentă" a Sinelui în valurile *samsārei*. Începând cu acest moment, Sinele s-a uitat (pe sine), paradisul a fost pierdut şi s-a ivit un ego care spune:

„Eu sunt cel care face aceasta, eu sunt cel care suferă, eu sunt cel care gândeşte".

Prin această identificare Impersonalul devine, într-un mod iluzoriu, personal. Căutarea Fericirii devine atunci o goană disperată, fiindcă ego-ul pierzându-şi conştiința de Sine, care este deopotrivă Beatitudine perfectă, caută Fericirea în obiectele finite şi efemere. Mai devreme sau mai târziu, ego-ul va fi constrâns să recunoască imposibilitatea de a găsi Fericirea veritabilă în ființe şi în lucruri, verificând astfel asertiunea lui Schopenhauer, după care: „Viața este o luptă purtată cu certitudinea de a fi învins".

Pentru a ieşi din acest marasm, trebuie să faci apel la facultatea de discriminare pentru a distinge Realul de Ireal. În toate acțiunile existenței, noi avem sentimentul că suntem factorul activ. Acest sentiment este adevărat însă, totodată, iluzoriu. Pot spune că sunt într-adevăr factorul activ al tuturor acțiunilor mele, „în calitate de Subiect suprem, Sinele". Eroarea începe în momentul când mă consider Subiectul activ propriu zis. Veritabilul subiect activ fiind Sinele imuabil, nu poate fi sesizat de către minte. Sinele nu poate fi cunoscut decât într-un mod supra-mental, non-obiectiv.

Prin urmare, orice tentativă de a percepe Subiectul în mod intelectual ajunge obligatoriu la iluzia că ego-ul („minte-corp") este autorul acțiunilor. Totuşi, acest „mental-corp" nu este

adevăratul agent. Nu e decât un instrument al manifestării Sinelui - singurul Subiect şi singurul Agent veritabil. Eroarea eu-lui survine în momentul în care uit că „mentalul-corp" acţionează doar ca un instrument. Eroarea ego-ului constă, deci, în confuzia dintre instrument şi agent. Cum s-ar spune, avem de-a face cu un agent care se pierde în propriul său instrument.

Eliberarea este atinsă atunci când înţeleg că „eul" (ca „minte-corp") nu e „subiect-agent", că adevăratul „subiect-agent" este Sinele, „Subiectul Pur". Reluând această temă cât mai des posibil, se obţine treptat desprinderea de eu, de ego (minte-corp), de simplul instrument, desprindere care îi permite Sinelui să se trezească în propria lui natură.

*

Întrebare: După cum aţi spus, această eroare stă la baza tragediei umane şi constă în a plasa bucuria în obiect. Acesta este un reflex atât de tenace încât nu ştim cum să procedăm pentru a ajunge la discriminare şi la acea bucurie fără obiect descrisă în studiul dvs. *De la dorinţă la bucuria fără obiect*. Cum poate fi depăşită această condiţionare?

Răspuns: Pentru început este important să recunoaştem că, ceea ce urmărim de fapt este o stare perfect stabilă care să fie, în acelaşi timp,

Bucurie, Pace şi supremă Siguranţă. Din nefericire, viaţa nu oferă nici o garanţie de stabilitate şi Bucuria pe care ne-o procură obiectul dorit este întotdeauna trecătoare.

Care este raportul exact dintre Bucuria trecătoare şi obiectul ce ne-a procurat Bucuria? La prima vedere, pare să fie un raport de la cauză la efect sau de la recipient la conţinut. Însă experienţa ne arată că acelaşi obiect poate, în diferite momente, să producă Bucurie, dezgust sau să-ţi fie absolut indiferent. Asta dovedeşte cu prisosinţă că obiectul nu este producător de Bucurie, ci doar ocazia Bucuriei sau, mai exact, „declanşator" al Bucuriei.

Când obiectul râvnit ajunge, în cele din urmă, să-ţi aparţină, intri într-o stare de non-dorinţă, iar Bucuria se dovedeşte a nu fi nimic altceva decât acest acces la non-dorinţă. Când Bucuria e perfectă iar non-dorinţa totală, realitatea obiectului dispare. Nu mai există decât Bucuria. Deci, obiectul n-a produs nimic şi nici n-a dat nimic. Pentru ego nu a fost decât un punct de oprire.

Or, obiectul nu este câtuşi de puţin necesar pentru a obţine această oprire. Înţelepciunea (adică ştiinţa Fericirii) nu este altceva decât „ştiinţa de a te opri". În felul acesta realizezi o „oprire" fără obiect şi prin asta chiar Bucuria perfectă.

Această Bucurie perfectă pe care o căutăm în lucruri se revelează astfel ca alcătuind fondul însuşi al fiinţei noastre şi al Fiinţei. Înţelegerea

acestui lucru poate fi considerată drept fundamentul propriu zis al Realizării.

Întrebare: Oare calea pe care o indicați nu e prea uscată și prea rece? Nu credeți că emoția care, în anumite doctrine, este considerată ca un factor al descoperirii ar putea fi un adjuvant util?

Răspuns: Atâta vreme cât omul ocupă axul personal (altfel spus, atât timp cât este un ego), el întâmpină absolut toate situațiile din perspectiva „îmi place – nu-mi place". Prin această atitudine se lasă purtat de emotivitate și orice abordare radical neutră și obiectivă îi este imposibilă. Discriminarea, care este unicul factor decisiv al Cunoașterii, devine așadar fundamental străină emotivității. Și, în nici un caz, emoția nu favorizează apropierea de Cunoașterea autentică.

Emoția aparține categoriei *„rajas"* și, potrivit doctrinei hinduse, ultima etapă înaintea Eliberării este cea numită *„sattva"*. *„Sattva"* înseamnă Seninătate și Pace luminoasă. Atmosfera sattvică este „condiția prealabilă" a discriminării adevărate. Cel care ocupă axul impersonal, non-egotic, a depășit complet sfera emotivității, găsind astfel libertatea perfectă. El nu mai analizează lucrurile din perspectiva „agreabil-dezagreabil", ci abordează situațiile fără ca o alegere personală să intervină. Prin urmare, el trăiește situația prezentă așa cum trebuie trăită, cu o simplitate și o adecvare perfecte. În consecință, el nu mai întâlnește ceea ce omul obișnuit numește suferință.

Dar trebuie să înțelegem că această schimbare de ax nu este niciodată rezultatul unui efort voluntar sau al unui act. Este doar consecința discriminării – singura care poate duce la înțelegerea diferenței dintre personal și Impersonal.

Întrebare: Nu credeți că pentru a realiza această înțelegere e nevoie de etape?

Răspuns: Există etape de eliminare, nu însă etape de Realizare.

Trebuie să înțelegem că Realizarea nu este nimic altceva decât accesul la Realitate, care este dincolo de ceea ce numim Devenire și care, din chiar acest motiv, este total străină categoriilor de Timp, Spațiu și Cauzalitate.

Pentru a avea acces la ceea ce este dincolo de Cauză, Spațiu și Timp este imposibil să te folosești de Cauză, Spațiu și Timp. Deci, nu poți avea în Realizarea veritabilă nici motivație, nici etapă.

Realizarea este, prin însăși natura ei, abruptă, instantanee, eternă. Bazându-te pe o cauză, nu poți decât să te re-întorci la o altă cauză. Parcurgând un spațiu, nu poți decât să te afli în fața altui spațiu și la fel se întâmplă și cu timpul. Nici un proces al Devenirii nu poate să ne scoată din Devenire. Eternitatea nu se coace în Timp.

Întrebare: În acest proces de apropiere, Sinele se manifestă cumva prin ceea ce, de obicei, numim Har?

Răspuns: Atunci când ai recunoscut perspectiva impersonală, Sinele este ca un magnet și ca o

strălucire care atrage şi călăuzeşte. Tot ceea ce vine din partea Sinelui este har în stare pură – în sensul că el nu este nici un produs, nici o compensaţie, nici măcar o recompensă. Dar nu trebuie să concepi acest har în manieră iudeo- creştină, ca pe o alegere arbitrară. Sinele nu „alege", ci este asemenea soarelui care străluceşte pentru toţi ochii deschişi şi îndreptaţi spre El.

Întrebare: Am putea vorbi, aşadar, despre o chemare a Sinelui?

Răspuns: Da, însă e vorba despre o chemare într-un sens special, foarte special. Se poate spune că Sinele este o chemare în măsura în care este o Prezenţă şi o radiere pe care noi trebuie s-o conştientizăm. Răspunsul la acest apel ne plasează într-o perspectivă unde totul e răsturnat.

Întrebare: Dar când totul e răsturnat, viaţa nu-şi pierde întreaga ei savoare? Cum mai poţi avea forţa de a accepta viaţa?

Răspuns: Răsturnarea, în cazul de faţă, este ceva foarte paradoxal. S-ar putea spune, într-un anumit sens, că lucrurile şi-au pierdut într-adevăr savoarea şi că, în acelaşi timp, ele şi-au regăsit „Savoarea" veritabilă, până atunci complet nebănuită. Formule precum „a accepta" viaţa sau „a suporta" viaţa nu mai au nici un sens, fiindcă vechile categorii de Bine şi Rău, de Agreabil şi Dezagreabil au dispărut cu totul, pentru a lăsa loc unei savori unice, care este savoarea Divinităţii, revelaţia *ānandei* ce ne-a fost tăinuită până

atunci prin *nāma-rupa* (nume, forme şi obiecte separate).

În această stare putem „realiza" cuvintele preotului (din cartea *Parohul de la ţară* a lui Bernanos), care moare spunând: „Totul este har".

Întrebare: Traversez câteodată momente când mă simt complet invadat de gânduri care se contrazic, mă copleşesc prin mulţimea lor şi îmi dau impresia că nu mă mai pot reculege. Sunt atât de copleşit încât am impresia că sunt luat de ape şi nu mai am nici o scăpare. Firește, timpul trece, zilele se scurg, starea redevine stabilă şi distanţarea faţă de obiecte se instalează din nou. Dar există şi perioade insuportabile. Ce-i de făcut în asemenea momente?

Răspuns: Boala de care suferi reprezintă una din tarele caracteristice lumii moderne. Omul modern este o fiinţă care are tubul digestiv şi mintea aproape totdeauna „supra-încărcate". De altfel, aceste două aglomerări sunt adesea legate una de alta.

Primul lucru ce trebuie făcut este să uşurezi mintea, încetând s-o mai tratezi ca pe o pubelă în care deversezi toate reziduurile radio-ului, televiziunii, presei şi romanelor poliţiste. Al doilea pas este să nu mai tratezi stomacul ca pe un recipient destinat să primească fără discernământ toate produsele industriei alimentare moderne.

Abia după aceea munca directă începe să devină posibilă.

Această muncă se exprimă în efortul de a înțelege natura gândirii. Trebuie să pricepi că actul de a gândi este un act al dorinței și că oprirea gândului coincide cu încetarea dorinței. Terapeutica mentală nu este, așadar, decât o terapeutică a dorinței.

Iată-ne în fața problemei fundamentale: Ce este dorința? Care este obiectul ultim al dorinței? Cum se stinge dorința?

Pentru a ne limita la câteva sugestii, să zicem că dorința ar putea fi definită ca nevoia de Fericire perfectă. Această Fericire perfectă (*ānanda*) este esența Sinelui. Deci, orice dorință înseamnă dorirea Sinelui. Dar, de fapt, noi avem impresia că dorim obiecte. Pentru a stinge dorința sau a o satisface – ceea ce-i unul și același lucru – trebuie să înțelegem că noi nu dorim obiecte ci dorim Sinele, iar Sinele nu e departe de noi, ci este chiar „noi înșine". Așadar, ceea ce stinge dorința este descoperirea Sinelui, care rezultă din răsturnarea perspectivei obiective atunci când ai înțeles că nu obiectul este cel dorit.

Întrebare: Revin la problema emoției. Cred că o ființă trebuie să fi suferit, să fi iubit, să fi avut un număr de decepții pentru a ajunge la discriminare. Cred că emotivitatea trebuie să preceadă discriminarea, căci acela care n-a iubit ori n-a suferit profund nu poate, cred eu, să aibă acces la discriminare, căci el nu simte nevoia să-și pună întrebări.

Răspuns: Există aproape totdeauna în mentalitatea occidentalului o tendință de a valoriza suferința. Tendința aceasta este o moștenire a creștinismului și a romantismului. Suntem obișnuiți de secole întregi să considerăm suferința ca fiind o ispășire, o purificare sau o înnobilare. Suferința poate avea asemenea virtuți, dar ele nu îi sunt inerente. Care este valoarea exactă a suferinței? Este cea a unui semn – suferința este semnul unei erori, a unei direcții greșite a dorinței. Suferința nu-i o greșeală, este o consecință și e semnul greșelii și ca semn este bună, exact în măsura în care e înțeleasă. A suferi nu folosește la absolut nimic, ceea ce are rost este să înțelegi cărei erori i se datorește suferința noastră. În acest sens, și numai în acest sens, poți spune împreună cu Musset: „Omul este un ucenic, suferința este maestrul său". Dar nu trebuie să credem că suferința e singurul nostru învățător.

Toate evenimentele sunt maeștrii noștri exact în măsura în care înțelegem semnificația lor. Pentru a ajunge la discriminare, suferința nu este, în mod necesar, mai utilă decât bucuria. Și una și cealaltă ne călăuzesc în măsura în care suntem capabili să le înțelegem.

Ce înseamnă să înțelegi bucuriile și suferințele vieții?

Înseamnă să înțelegi minciuna lor. Să ne reamintim versurile lui Kipling: „Dacă poți întâlni triumful după înfrângere și să-i privești pe acești

doi impostori cu aceiaşi ochi..." Ce înseamnă sintagma „cei doi impostori"? Triumful este ceea ce consolidează eul, înfrângerea este ceea ce îl distruge. Or, eul este o eroare, eroarea separativităţii, a valului ce se crede distinct de Ocean. Deci, triumful este în mod necesar mincinos, fiindcă orice triumf nu-i altceva decât o amânare şi, mai curând ori mai târziu, valul va recădea în Ocean. Înfrângerea este tot atât de mincinoasă, fiindcă moartea valului nu distruge nimic. Un val care se întoarce în Ocean nu pierde nici o picătură din apa lui. Nu-şi pierde decât numele şi forma, adică limitările – adică, ceea ce este negativ în el. Realitatea sa pozitivă (apa) este nepieritoare. Nu au deci importanţă plăcerea sau durerea, succesul sau eşecul – important este doar să înţelegem că toate acestea sunt lipsite de însemnătate. Şi pentru a înţelege acest adevăr condiţia cea mai favorabilă este calmul, pacea, seninătatea.

Întrebare: Pentru exerciţiile de atenţie există perioade favorabile în timpul zilei sau le poţi face oricând?

Răspuns: Momentele cele mai favorabile sunt dimineaţa, cu două ore înaintea răsăritului de soare şi seara, la asfinţit.

Orele dimineţii sunt cele mai favorabile, fiindcă este momentul când natura se află cufundată în cea mai profundă odihnă. Ora apusului nu e tot atât de benefică, dar favorizează totuşi

meditaţia, pentru că omul şi natura sunt într-o fază de relaxare. Când această destindere nu este prea degradată de oboseală, ea se dovedeşte prielnică reculegerii şi meditaţiei. Dar nu trebuie să uităm că toate momentele zilei care ne lasă goliţi, inactivi – deci disponibili – sunt ocazii bune pentru reculegere, chiar dacă e vorba doar de câteva secunde (nu-i o chestiune de timp, ci de calitate). S-ar putea spune, în stil religios, că acestea sunt chemări la contemplaţie.

Întrebare: Ce părere aveţi despre tehnicile de meditaţie în jurul cărora se discută atât?

Răspuns: Orice tehnică este o condiţionare, iar tehnicile de meditaţie care pretind că sunt tehnici de de-condiţionare nu scapă nici ele din acest cerc vicios.

A medita înseamnă a face ceva. Nu poţi contesta această evidenţă afirmând că a medita este o „acţiune" ce are drept scop încetarea oricărei acţiuni şi care, deci, te ajută să nu mai faci nimic.

Cel care meditează metodic seamănă cu un individ care face pregătiri pentru a nu pleca nicăieri. Or, pentru a nu pleca într-o călătorie nu ai altceva de făcut decât să nu pleci. Pentru a fi disponibil luminii Sinelui nu trebuie să faci nimic. Nu-i nevoie să faci ceva pentru a nu face nimic, e suficient să nu faci nimic. Meditaţia veritabilă este alcătuită din momentele de graţie, de pace şi de abandon pe care le primim.

Cu toate acestea, anumite „tehnici" de meditație pot fi utile, cu condiția de a fi înțeles foarte bine că ele nu au decât o valoare pregătitoare. Omul obișnuit este atât de ocupat și de agitat, încât trebuie să facă neapărat ceva pentru a învăța cum să se apropie de „a nu face nimic". Aceste tehnici care ne apropie de „a nu face nimic" nu sunt altceva decât tehnici de apropiere. Ele nu ne conduc la „a nu face nimic", ci doar ne apropie de această stare. Realizarea este imposibilă câtă vreme nu le-am depășit.

În general vorbind, tehnicile la care se recurge de obicei se rezumă la două tipuri: a) meditația cu obiect și b) meditația de tranziție către cea fără obiect.

Prima dintre metode (cea cu obiect) este cea mai ușoară și convenabilă mai ales începătorilor. Ea constă în fixarea (atenției) asupra unui obiect de contemplație concret sau abstract: Krishna, Iisus, Bunătatea divină, măreția lui Dumnezeu etc. Cel care meditează se concentrează asupra acestei imagini sau acestui concept, vizualizează imaginea sau fixează conceptul în ansamblu și în detalii. Este posibil ca la sfârșitul meditației să fixezi obiectul cu o asemenea intensitate, încât să te confunzi cu el. Se atinge astfel o stare de unitate.

Această stare de unitate nu este decât o stare, nicidecum Realizarea; totuși, fiind o stare eminamente liniștită și statică, este posibil ca cel ce

meditează să acceadă, în mod accidental, la „bascularea realizatoare" prin care această stare de unitate se resoarbe în Unul-fără calitate. Această basculare nu e consecința obligatorie a acestei stări (fiindcă nu este, în nici un caz, consecința a ceva anume, orice ar fi). S-ar putea spune că starea de unificare între cel care contemplă și obiectul contemplat este o condiție ce favorizează decondiționarea.

Meditația de tranziție la cea fără obiect reprezintă o cale directă și abruptă, destinată celor care au o capacitate superioară de abstractizare și discriminare. Este o tehnică care întotdeauna presupune prezența obligatorie a unui Maestru calificat. Este o metodă care elimină și reduce, constând într-un exercițiu de înțelegere a naturii ultime a obiectului pentru a ajunge astfel la recunoașterea faptului că întreaga realitate a obiectului este, de fapt, Subiect.

Pentru început se consideră că obiectul n-are drept realitate decât relația lui cu Subiectul, că obiectul fără subiect este de neconceput. Dar, trebuie să fim foarte atenți, ca nu cumva să stabilim între subiect și obiect o relație de echivalență, fiindcă Realul nu este transcendent, ci Transcendental.

Se procedează prin eliminarea obiectelor.

Trebuie să se înțeleagă bine că prin obiect se indică aici nu numai obiectele lumii fizice, inclusiv corpul nostru, ci și întreaga realitate psihică,

adică: emoții, imagini, gânduri... Exersând anularea obiectelor în număr tot mai mare până la eliminarea totală a realității obiective, sfârșești prin a descoperi că dincolo de dispariția obiectului (care a antrenat-o corelativ și pe cea a subiectului) există Sinele, Conștiința pură fără obiect, Iubirea pură fără obiect și Beatitudinea infinită.

Acest demers constituie aspectul intelectual al meditației de tranziție la cea fără obiect. Pentru a deveni cu adevărat eficace, această meditație trebuie să fie completată și de aspectul ei afectiv.

Sub aspect afectiv, obiectul este contemplat în calitatea lui de „finalitate dorită". Reflecția te ajută să descoperi că dorința de a fi în posesia unui obiect nu se adresează obiectului în sine, ci unei proprietăți pe care obiectul pare s-o producă sau s-o conțină, și care este Fericirea în Pace, adică o Bucurie care este plenitudine și îndestularea.

Recunoști astfel că dorința nu se adresează nicidecum obiectului, că finalitatea ei este o realitate distinctă de obiect. În momentul acela ai făcut un pas mare înainte, fiindcă de acum încolo știi că, de fapt, nu dorești lucrurile. Începând cu acest moment, realitatea obiectivă ți se relevă complet devalorizată, iar dorința nu mai are nici un scop.

De-aici înainte, dorința lipsită de obiect este despovărată de tensiunea ei orientată către exte-

rior și se întoarce, ca să spunem așa, asupra ei însăși.

În acest fel ajungi la realizarea Sinelui. Această Realizare nu poate fi definită riguros fiindcă se află dincolo de dualitate, iar limbajul nu o poate cuprinde. Totuși, poți încerca să o „comentezi" spunând că omul realizat spiritual este acela care a ajuns la conștiința pură și deplină a lui „Eu sunt". La omul obișnuit, această conștiință este întotdeauna confuză, din cauza impurității ei, adică este însoțită de calificative: „Eu sunt cutare sau cutare, sunt în fața a ceva sau a altceva". În realitate „Eu sunt" este totdeauna acolo. Nu poate să nu fie acolo. „Eu sunt" însoțește toate stările. Pentru a regăsi această prezență în puritatea sa integrală nu există alt mijloc decât a elimina tot ceea ce o însoțește: obiecte, stări. Abia atunci Conștiința – obișnuită să se fixeze asupra nenumăraților însoțitori ai lui „Eu sunt" – nemaiavând decât cadavre, se regăsește și realizează splendoarea sa eternă.

Întrebare: Se pare că această cale poate fi extrem de rapidă – în măsura în care e aplicată, bineînțeles.

Răspuns: Nu poți spune că ar fi rapidă sau lentă, poți zice doar că e cea mai directă. Căile cele mai directe nu sunt obligatoriu cele mai rapide, fiindcă sunt în același timp cele mai dificile. Principala dificultate a meditației de tranziție către cea fără obiect este că ne cere un grad de în-

țelegere neobișnuit. Dorința noastră de armonie și de înălțare spirituală ne împinge mereu să vrem să ne transformăm pe noi înșine.

Or, mintea nu poate schimba nimic într-un mod cu adevărat radical.

Ceea ce numesc eu o adevărată schimbare este ieșirea din (mecanismul) schimbării. Când sunteți orientați spre perspectiva non-obiectivă, problemele se risipesc, fiindcă știți că așa-zisele probleme sunt create doar de voi înșivă.

Întrebare: Dar o asceză pentru „a curăța" casa și o disciplină ca s-o mențiii curată nu sunt oare necesare?

Răspuns: Nu vei putea nicicând să cureți casa cu ajutorul elementelor care au creat ceea ce numești murdărie. Nu vei putea nicicând să schimbi mintea folosind mintea.

CAPITOLUL VIII

Cunoașterea veritabilă – Cunoașterea absolută, adică – se deosebește de cunoașterea relativă prin dispariția completă a dualității subiect-obiect. Doar când obiectul încetează să mai fie obiect, ca urmare a ivirii Unului, numai atunci se experimentează și se trăiește această Cunoaștere. Eliminarea a tot ceea ce este obiectiv ne conduce la o tăcere care nu este nici neant, nici o impresie de absență, ci Cunoașterea imediată (ne-mediată) de sine. „Savoarea" acestei tăceri este experimentată ca Prezență non-obiectivă, ca Pace, Bucurie, adâncă Fericire.

Ne-am instalat din obișnuință într-un mod de conștiință prin care ne considerăm, deopotrivă, actor și gânditor. Această obișnuință ne leagă de un proces care creează conflicte și suferințe. Mi-ar plăcea să revin asupra acestei identificări cu gânditorul sau actorul.

În momentul în care acționăm, Conștiința pătrunde total în act și nu mai există nimic altceva pentru noi decât actul. În momentul când gândim, Conștiința nu este altceva decât gând și nu există nici o dualitate. Abia ulterior actului sau gândirii se produce dublul proces al „dualizării" și identificării. Unității primitive a actului conștient i se substitue conștiința duală, constând în raportul subiect-obiect. Dar cum subiectul real (Sinele) scapă conștiinței formale, calitatea de subiect-agent va fi atribuită unui element formal.

Acest element formal este realitatea psihică care condiționează actul. Această realitate psihică se va erija în ego, în „eu", adică într-o realitate formală, separată, activă. Și în acest fel ajungi să declari: „Eu am făcut cutare lucru, eu am gândit aceasta, eu am suferit aceea". Or, în realitate, subiectul adevărat (Sinele) transcende orice devenire și orice realitate formală. Supremul Cunoscător nu se confundă cu nimic din ceea ce cunoaștem. În acest sens este, deci, incognoscibil dar, în acest caz, incognoscibil înseamnă doar „insesizabil în calitate de obiect". Astfel se explică de ce ivirea Subiectului ultim nu poate avea loc decât după dispariția totală a universului formal obiectiv.

Cunoscătorul suprem este prezent îndărătul oricărei schimbări și, când schimbarea încetează, devine Prezența Totală. Se înțelege de la sine că această Prezență Totală nu încetează niciodată să fie total prezentă. Doar în raport cu ego-ul este

posibil ca această Prezență să fie umbrită. Această noțiune primordială de Prezență Totală, Imuabilă, Infinită, de la Sine la Sine, trebuie să fie obiectul constant al meditației. În accepția mea, meditația nu este o activitate cu orar fix, ci o reflecție constantă, „acută" – prilejuită de toate evenimentele vieții – asupra prezenței acestei Prezențe.

Meditația nu trebuie să fie considerată ca un proces de acumulare ci, dimpotrivă, ca un demers de eliminare. Această eliminare nu duce la o „abandonare" (treptată), ci la o „extragere" spontană din Devenire. Meditația despre care vorbim poate fi asemănată cu o călătorie ce debutează cu peisaje extraordinare – pădurea virgină, jungla, stepa – și sfârșește printr-un deșert în fundalul căruia se va ivi, în cele din urmă, un răsărit de soare inefabil.

Este necesar ca meditația să fie vizualizată. Prin vizualizare înțeleg să-ți fixezi atenția asupra tuturor imaginilor, fie că sunt vizuale, auditive, tactile, etc. Trebuie să parcurgi etapă după etapă, fără a grăbi ceva. În cazul de față, mai mult decât oriunde și oricând, trebuie să excluzi nerăbdarea. Nimic nu ne presează și nici o concluzie nu este de dorit. Trebuie să fim convinși, de asemenea, că elementele cunoscute nouă nu pot servi ca mijloc pentru a atinge țelul necunoscut.

Necunoscutul se revelează totdeauna spontan și independent de noi înșine. Prin urmare, trebuie

evitată înclinația de a vrea să sesizezi, să apuci sau să iei ceva cu forța. Nu ne rămâne decât să așteptăm „fără a aștepta" – bine am spus „fără a aștepta" – fiindcă așteptarea se referă la un obiect, provocând astfel o proiecție care împiedică revelarea Necunoscutului.

Prin urmare, nu avem altceva de făcut decât să vizualizăm continuu acest demers invers, care ne conduce de la obiect către Subiectul suprem.

Când ați recunoscut perspectiva „uitată", viziunea vi se va schimba fără întârziere, inclusiv cea pe care o aveți despre voi înșivă, despre mediul unde trăiți și despre lume, în general. Atunci, tendința obișnuită de a interveni în toate situațiile pentru a obține o schimbare favorabilă, face loc unei atitudini complet noi: vă veți da seama că e inutil să interveniți, deoarece perspectiva voastră s-a schimbat radical.

Când un pahar pe jumătate plin stă pe o tavă înclinată, poți încerca să redresezi paharul, proptindu-l. Dar este mult mai simplu să așezi tava orizontal. Atâta timp cât vei refuza să îndrepți tava, va fi nevoie de o muncă îndelungată, minuțioasă și întâmplătoare pentru a obține o orizontalitate precară. Tot astfel, noi comitem eroarea de a vrea să redresăm obiectele, unul câte unul, ceea ce presupune un efort infinit, în loc să intervenim asupra tăvii, adică asupra bazei. De îndată ce ai îndreptat-o, totul se regăsește în echilibru.

*

Întrebare: Nu credeți că ar fi mai bine să nu rezistăm tentației de a asculta mereu aceleași lucruri, în ciuda inconvenientelor repetiției (automatisme, rutină) pentru a le aprofunda și a ne însuși înțelesul lor?

Răspuns: Complet de acord, dar este de asemenea important când observi o reacție și când îți dai seama că ea vădește o anumită incapacitate, o anumită nesiguranță, să poți totuși s-o formulezi. Încercând să o formulezi clar, ajungi uneori să constați că nu mai este necesar să pui întrebarea. O întrebare bine gândită și bine formulată conține adesea propriul răspuns și se revelează ca atare. Când ești singur cu tine însuți nu îți pui întrebări cu nerăbdare, eviți să le „confecționezi" pentru a obține un răspuns conform cu așteptările tale. Lasă răspunsul să țâșnească de la sine. Așteaptă-l, pur și simplu.

Întrebare: Când se vorbește despre Realizare, este evocată întotdeauna starea de unitate. Dar mie mi se pare că trebuie să existe mai multe moduri de a fi în unitate. În viața cotidiană, când suntem absorbiți de treburile noastre curente sau de un obiect ne cufundăm, suntem pierduți în munca aceea sau în obiectul acela. Când Arhimede făcea geometrie s-ar putea spune că era Geometria însăși. Pe de altă parte, când te angajezi în

practica meditației, pe tema discriminării dintre Spectator și spectacol, ajungi să experimentezi o altă unitate – cea a Subiectului pur, debarasat de orice obiect. Puteți să ne precizați raportul dintre aceste două experiențe ale unității?

Răspuns: Atunci când te apropii de Cale prin distincția Spectator-spectacol sau Subiect-obiect, sprijinirea pe această aparentă dualitate constituie un fel de cârjă. Când metoda aceasta a fost folosită o vreme, Spectatorul încetează să mai fie Spectator, fiindcă „spectacolul" a devenit o simplă prelungire a ființei sale. Deci, nu mai este propriu zis un spectacol, deoarece spectacolul a devenit natura însăși a Spectatorului.

Înaintea oricărei *sādhana*, noi suntem complet absorbiți, înecați în ceea ce facem. Pentru a ne degaja de obiect și a ajunge la cunoașterea unificatoare a Subiectului, metoda discriminării între Spectator și spectacol poate fi considerată ca un soi de cârjă, cum am mai spus, care conduce progresiv la înțelegerea că noi nu suntem nici percepția, nici gândul, ci suntem cel care le cunoaște. Ajungi astfel la o des-identificare, care este produsul spontan al demersului. Această „des-identificare" culminează în experiența unității în Subiect, dar unitatea la care ai ajuns astfel nu este ultima.

Nici una dintre cele două experiențe – unitatea prin absorbție în obiect și unitatea prin absorbție în subiect – nu este supremă, fiindcă prima duce

la dispariția subiectului, iar a doua la dispariția obiectului. Contrar celor două experiențe citate mai sus, Unitatea Realizării nu este eliminatorie, ci totalizatoare și unificatoare. Este Conștiința Unității subiect-obiect. Aceste trei experiențe ale unității reprezintă cele trei etape ilustrate de maeștrii Zen, când spun: „Înainte de a începe studiul Căii, munții sunt munți și râurile râuri; în timpul studiului, munții nu mai sunt munți și nici râurile nu mai sunt râuri; dar când se produce Iluminarea, munții redevin iarăși munți și râurile sunt din nou râuri".

Întrebare: Oare starea de discernământ la care ați reușit să ajungeți vă permite să vă izolați de nedreptate sau de orice altă formă de suferință și să facă în așa fel încât ea să nu vă atingă? Asta nu zădărnicește în dvs. orice elan de caritate activă, închizându-vă într-un „turn de fildeș"?

Răspuns: Ceea ce se numește rău ori nedreptate nu este altceva decât o eroare. Mai precis, o ignoranță. Ignoranța faptului că toate ființele și toate lucrurile sunt în mod funciar și esențial „Unul". Orice situație privită în mod adecvat, adică în raportul ei veritabil cu Totul, este dreaptă și bună. Într-o optică globală și autentică, adică adevărată, răul și nedreptatea nu există. Acest punct este foarte important. Atâta vreme cât nu l-ai admis și nu l-ai asimilat, nici un progres real nu e posibil. Te situezi la distanță și la înălțime față de rău în aceeași măsură în care îți dezvolți

capacitatea de viziune globală, cu alte cuvinte non-egotică, non-egoistă, imparțială, nepărtinitoare.

Dar este important, mai ales, a nu se confunda această îndepărtare de rău, care este o depășire și o eliberare, cu egoismul și cu indiferența, în accepția obișnuită. Comportamentul omului detașat seamănă câteodată cu a celui indiferent și egoist când, de fapt, adevărata detașare nu are nimic în comun cu indiferența. Omul detașat este desprins de el însuși, inclusiv de obiecte, firește. Datorită acestei stări el scapă oricărei reacții de frică, de ură, de dorință. Suferințele și bolile aproapelui, ca și ale lui de altfel, nu îl „ating", chiar dacă se simte solidar cu toate ființele. Când îi poate veni cuiva în ajutor el procedează în principiu prin Calea directă, singura cu adevărat eficace, dar în același timp, din păcate, cea mai dificilă.

Cu alte cuvinte, de fiecare dată el va încerca să extindă orizontul punctelor de vedere și să transforme vederile parțiale în vederi globale.

Metodele obișnuite de luptă împotriva răului, care constau în neutralizarea unui impuls printr-un impuls contrar, repugnă omului detașat care le constată zădărnicia. Este ceea ce îl face deseori să apară drept un monstru de egoism și indiferență. Dar, pentru a-l vedea într-o lumină mai favorabilă este suficient să examinezi neputința și absurditatea revoluționarilor, a filantropilor și a sufletelor caritabile în lupta lor, care nu are alt

efect decât să deplaseze răul, dar niciodată să-l distrugă de la rădăcină.

Omul detașat este, așadar, în ciuda aparențelor, cel mai activ, în realitate singurul cu adevărat activ (chiar dacă „acționează" puțin). Va fi adesea neputincios, fiindcă viziunea globală nu poate fi impusă, nici dăruită ca o bucată de pâine, ci numai comunicată celui care este pregătit pentru asta.

Întrebare: Cum ai putea convinge pe cineva care nici măcar n-a auzit vorbindu-se vreodată despre acest Discernământ sau despre această distanțare de care vorbiți? Căci această Cale pare cu totul extraordinară și mulți oameni își petrec viața fără să fi auzit de ea și fără a fi primit vreo indicație, care să-i îndemne s-o caute.

Răspuns: Primul lucru ce trebuie înțeles este că omul obișnuit – adică, acela care nu cunoaște și nu bănuiește Calea – este într-o situație radical falsă. Perspectiva egotică fiind o perspectivă eronată, oamenii care n-au pierdut iluzia de a fi separați unii de alții trăiesc și acționează în eroare.

Or, propriu erorii și iluziei este de a se izbi, mai curând sau mai târziu, de opoziții și contradicții. Tocmai aceste opoziții și contradicții sunt jaloanele înaintării noastre spre Cale.

Fiecare durere, fiecare eșec este o invitație la reflecție, la întoarcere asupra ta însuți și la recunoașterea erorii fundamentale a vieții noastre – constituirea unui ego ce se crede distinct, separat. Așadar, suntem atrași de cercetarea spirituală,

nu datorită hazardului, nici întâmplării. Interesul pentru cercetarea spirituală poate fi trezit prin toate evenimentele vieții noastre, exact în măsura în care suntem capabili să le înțelegem în adevărul lor profund.

În această perspectivă poate fi înțeleasă perfect sentința stoicilor după care evenimentele sunt prin natura lor indiferente (nici bune, nici rele). Ceea ce-i bun sau rău este numai modul cum reacționăm la ele, în funcție de nivelul înțelegerii noastre.

Căutarea noastră nu este niciodată fructul întâmplării, ci al capacității de a cunoaşte adevărul. Tocmai de aceea se spune curent în lumea Orientului că acela care este suficient de matur pentru a întâlni un Guru (maestru spiritual) îl găseşte în mod sigur, iar cel care nu are parte de această întâlnire nu-i victima nenorocului sau a fatalității, ci doar a lipsei lui de maturitate.

Întrebare: Maeştrii spirituali condamnă violența. Dar până la ce limită poți să fii non-violent? Nu există cazuri când persoana spirituală recurge la acte „violente"?

Răspuns: Toate actele violente emană, în principiu, dintr-o stare egotică. Omul fără ego este deci, în principiu, non-violent. Dar nu poți face din non-violență un fel de tabu. Sunt cazuri speciale când se impune folosirea forței de constrângere, chiar violentă. În aceste cazuri, omul fără ego va folosi forța şi va acționa în aparență

ca o persoană violentă. Dar bineînțeles, el nu va acționa astfel decât aparent, fiindcă actul său va fi complet străin de vreo dorință sau de frică. În această perspectivă l-a sfătuit Krishna pe Arjuna să lupte spre a-şi face datoria de războinic.

Este important să înțelegem foarte bine că non-violența autentică nu are nimic de-a face cu laşitatea sau cu pasivitatea. Dar precum nu-i suficient să-ți ții în frâu forța ca să nu fii non-violent, tot astfel nu-i de-ajuns să foloseşti forța ca să fii calificat drept violent. Întrebarea precisă este următoarea: „Poate fi concepută folosirea non-violentă a forței?". Răspunsul meu este: da, dar cu specificarea că acest lucru e foarte dificil, foarte rar, cu adevărat excepțional.

Omul non-egotic, prin însăşi natura sa, dezamorsează violența şi răspândeşte în jur pacea care domneşte în el. Dar acelaşi om poate fi pus în situația (cu totul excepțional, repet) de a face uz de forță în scopuri pure, adică non-egotice. Omul care a trăit Experiența vede că aproapele lui greşeşte, deoarece felul de a vedea lucrurile al omului obişnuit este fragmentar. În acelaşi timp, omul iluminat îşi vede semenul ca pe un element al Totului în Unul. Tocmai de aceea, propria sa viziune globală şi unificatoare îi permite să-l lumineze pe celălalt şi să-l ajute pentru a se integra în Unitate.

Întrebare: Care este diferența esențială între starea de *samādhi* şi Realizare?

Răspuns: În general, diferența ar putea fi formulată în felul următor: există o stare de Conștiință a Sinelui, obținută printr-o tehnică de punere în repaos a mentalului. În acest caz, starea de conștiință a Sinelui reprezintă așa numitul extaz sau *samādhi*. Inconvenientul extazului este că-i o stare pe care o dobândești și pe care o pierzi. De îndată ce încetează condițiile care au pus mentalul în repaos, ieși din extaz și te găsești iarăși în starea de dinainte.

Toată lumea cunoaște povestea pe care lui Maharshi îi plăcea atât de mult s-o spună. Este vorba despre faimosul yogin căruia, fiindu-i sete, și-a trimis discipolul să umple ulciorul cu apă din Gange. În timp ce-l aștepta pe discipol, s-a cufundat într-un *samādhi* profund. Între timp, discipolul plecat după apă s-a întors și s-a așezat, așteptând respectuos ca maestrul să-i ceară de băut. Dar *samādhi* se prelungea. Discipolul a îmbătrânit, apoi a murit, două generații au urmat după aceea și, în cele din urmă, maestrul a ieșit din extazul său. De îndată ce și-a recăpătat conștiința manifestării, primul strigăt pe care l-a scos a fost: „mi-e sete!"

Acel om a stat mulți ani în starea proprie Conștiinței Sinelui, dar starea lui era condiționată de o tehnică voluntară de oprire a mentalului. Orice tehnică produce o condiționare, însă nici o tehnică nu produce o condiționare definitivă, deoarece starea absolută nu poate, sub nici o

formă, să fie un produs. Deci, *samādhi* a trebuit să ia sfârșit și yoginul s-a reîntors la condiția lui inițială.

Dar starea de Conștiință a Sinelui care constituie Realizarea este ceva diferit. Nu e propriu zis o stare, ci mai exact o re-întoarcere la starea originară naturală (*sahaja*). Această re-întoarcere nu se obține printr-o împrejurare specială, ci prin discriminarea supremă între Ireal și Real, ce are drept consecință Intuiția unificatoare a Realului.

Discernământul între Ireal și Real apare ca o încununare a procesului de eliminare a Irealului. Acest proces de eliminare se face în felul următor: constatăm că trăim într-o lume impermanentă, că suntem cufundați în Devenire, în Temporal. Dorința profundă a „eului" fiind cea a Bucuriei perfecte, adică permanente, primul lucru pe care îl facem este să căutăm un obiect sau o situație capabile să ne furnizeze această Bucurie. Mai curând sau mai târziu, constatăm eșecul încercărilor noastre. Dacă nu duce la disperare nihilistă, acest eșec poate provoca o re-întoarcere în ființa noastră interioară, care poate fi începutul descoperirii Permanenței, a Sinelui. A merge de la Ireal la Real, înseamnă a merge de la Impermanent la Permanență, de la Devenire la Ființă, de la obiecte la Sine.

Această experiență a Permanenței obținută prin discriminare nu ne scoate dintr-o stare pentru a ne fixa în alta, ci ne re-pune în perspectiva

originară. În această perspectivă, Impermanentul nu mai este escamotat, nici voalat, ci văzut în adevărul lui, ca expresie a Sinelui permanent. La acest nivel, orice opoziție între Ființă și Devenire, între Permanență și Impermanență, între unitatea Sinelui și multiplicitatea obiectelor, încetează. Nu mai există separare, oscilație, nu mai există conflict și dualitate, ești totodată în Ființă și în Devenire, în Bucuria permanentă a Sinelui și în viața lucrurilor, într-o stare de Conștiință globală, într-o sinteză continuă.

Aceasta este starea pe care Meister Eckhart o simbolizează prin imaginea „balamalei care rămâne nemișcată în timp ce ușa se mișcă".

CAPITOLUL IX

Întâlnirea noastră de astăzi va produce conștientizări care vor da naștere la unele amintiri. Vreau să spun prin asta că drept urmare a reacțiilor noastre actuale, în următoarele zile vor apărea momente de disponibilitate, invitându-ne să reluăm temele deja elaborate. Aceste „momente" nu vor fi repetiții organizate. Nu este vorba nici despre disciplină, nici despre acte de voință, ci despre „momente" spontane în care apropierea va deveni mai strânsă. În aceste convorbiri, noi folosim cuvinte și formulări din care va trebui să degajăm esența, pentru ca ființa noastră să vibreze în profunzime. Altfel, nu va rămâne decât un morman pur intelectual care va întări ego-ul. Atâta timp cât esența spirituală este insuficient degajată se produc perturbări, confuzii, formațiuni mentale (*samskāra*).

Cuvintele, fără spiritul ce le animă, sunt ca resturile care incomodează trupul și provoacă

fermentații. O dată ce esența a fost pătrunsă – întocmai cum se dezghioacă un fruct din coaja lui – discipolul poate să o adapteze spre folosul său. A înțelege adevărata natură a obiectului înseamnă a recunoaște că obiectul nu are nici o realitate „obiectivă" și că face parte din natura subiectului. Această înțelegere determină o întoarcere progresivă a energiei până atunci „investită" în obiect, favorizând astfel apariția unor tăceri eminamente creative.

*

Întrebare: Ne-ați putea schița etapele unei *sādhana*, explicându-ne totodată în ce constă realizarea Supremului, potrivit învățăturii advaitine?

Răspuns: Stabilirea în adevărata noastră natură se face prin eliminarea radicală a lumii obiectelor.

Însă eliminarea autentică poate proceda numai în felul următor: ajutat fiind de un instructor spiritual, trebuie să înțelegi, mai întâi, că toate obiectele nu au absolut nici o realitate în sine și nu sunt nimic altceva decât proiecții ale dorinței. Atunci când este perfect asimilat, acest adevăr produce o întoarcere a dorinței către ea însăși, adică o punere în repaos, în echilibru a întregii energii investite până atunci în lumea obiectelor. Această întoarcere a dorinței determină oprirea mentalului și, în consecință, ivirea bruscă a Conștiinței Sinelui.

Această experiență a Supremului – care atunci este descoperit ca fiind străfundul ființei noastre – constituie esența Realizării. În etapa următoare, tot sub îndrumarea Instructorului, ceea ce rămâne de făcut e stabilirea permanentă în Conștiința Sinelui, ceea ce nu mai este decât o chestiune de timp.

Așa după cum am precizat în nenumărate rânduri, nu-i vorba aici despre o stare temporară, ci despre stabilirea definitivă în natura noastră veritabilă, într-o „stare de A Fi", pe care de altfel noi n-am părăsit-o niciodată decât în aparență, astfel că nu mai e nevoie s-o obținem. Discipolul găsește atunci în Sine (adică, într-adevăr în el însuși) întreaga bucurie și n-o mai caută în obiecte care – acum știe aceasta! – nu au nici o existență independentă. Acesta este punctul culminant al „Realizării" după Advaita.

Întrebare: Cum se naște dorința care devine cauza suferinței?

Răspuns: Ignorarea adevăratei noastre naturi este cea care naște dorința, și aceasta din urmă, la rândul ei, ne îndeamnă să acționăm. Pentru a te elibera de dorință trebuie să vizezi Necunoscutul, adică „Subiectul care niciodată nu poate să fie obiect". Făcând aceasta, se schimbă cursul energiei care, regăsindu-și starea de echilibru, ne plasează din nou în natura noastră primordială. Regăsim astfel cunoașterea adevăratei noastre naturi.

După cum se vede, acest drum al Sinelui este diametral opus Cunoaşterii comune obiective, analitice, care constă în examinarea şi scrutarea obiectelor. Să observăm totuşi că însăşi această Cunoaştere comună atinge culmea eficacităţii sale atunci când starea noastră de spirit este neutră, fără a căuta să „sesizăm" sau să „înţelegem". Şi aici vidul, liniştea şi destinderea produc o stare propice pentru ţâşnirea Adevărului.

Se verifică astfel că orice fel de cercetare, pentru a fi eficace, presupune o aceeaşi atitudine fundamentală de ascultare profundă, smerită şi dezinteresată. Pentru a reveni la Calea realizării, Experienţa o dată făcută şi stabiliţi fiind în singurătatea naturii noastre absolut non-duale, nu mai putem fi induşi în eroare. O dată ce dorinţa este moartă, suferinţa dispare fiindcă ea nu-i nimic altceva decât o absenţă şi o restricţie.

Întrebare: De ce nu avem conştiinţa Realităţii în starea de somn profund, în intervalul dintre două gânduri sau atunci când ne pierdem cunoştinţa?

Răspuns: În toate cele trei stări facem, de fapt, experienţa Realităţii. Dar această experienţă lasă conştiinţei obişnuite, ne-avertizate, o impresie de neant, deoarece starea de conştiinţă experimentată atunci este cea a Conştiinţei pure, fără obiect sau formă. Şi tocmai fiindcă această conştiinţă fără formă este absolut imposibil de integrat în tiparele conştiinţei comune (cu obiect şi formă), se produce o impresie de vid şi de neant.

Întrebare: În intervalul dintre două gânduri există, oare, conştiinţa unui interval de timp ce s-ar putea prelungi?

Răspuns: Intervalul dintre două gânduri dă impresia unui scurt răgaz de timp, dar în realitate este vorba despre o experienţă a Fiinţei înafara timpului. Aşadar, nu intră în discuţie problema prelungirii. Această întrebare, ca şi cea precedentă, rezultă din confuzia dintre continuitatea Prezentului etern şi discontinuitatea succesivă a fenomenelor.

Întrebare: Cum putem, pornind de la minte, să realizăm adevărata noastră natură?

Răspuns: Ajungând să înţelegi că distincţia subiect-obiect, gândire-obiectul gândirii nu este fondată. Gândirea şi obiectul gândit au aceeaşi substanţă, aceeaşi realitate. Îndreptându-ne atenţia către Necunoscut, gândurile-obiecte se dizolvă, se resorb în „Substanţă-Conştiinţă" şi astfel se realizează starea de Conştiinţă pură, fără obiect.

Întrebare: Se vorbeşte mult astăzi, în psihoterapie, despre restructurare. Ce părere aveţi?

Răspuns: Starea non-structurată este o stare de şubrezire şi de absenţă a coordonării între elementele psihicului. Este o stare esenţialmente negativă. Pentru ca o terapie să fie eficace, este necesar ca aceasta să facă apel la „fantezia" subiectului şi să-l determine să asocieze elementele negative, deja existente, cu elementele pozitive de care este lipsit. Acesta nu-i un proces

analitic, ci o psihosinteză. Doar în momentul când e vizat Supremul Pozitiv (care nu este la început decât un necunoscut, dincolo de dualitatea pozitiv-negativ), abia atunci se realizează o veritabilă restructurare. Altminteri nu se obține decât o construcție „egotică", obligatoriu fragmentară, care menține subiectul în cercul vicios al problemelor. Din punct de vedere al Sinelui, nu există nici o problemă.

Întrebare: Am asistat la una din convorbirile care au avut loc la Torino și unde ați vorbit despre atenția fără tensiune. Îmi permiteți, oare, să vă cer câteva clarificări „practice"?

Răspuns: Atenția fără tensiune este extrem de importantă în activitatea discriminatorie. Pe plan psihologic, nu trebuie să intervenim cu nimic, să fim în același timp receptivi și activi, liberi de trecut și de viitor, ascultându-l doar pe cel care ne învață și ascultându-ne, în același timp, pe noi înșine. Pe plan corporal, trebuie să obținem o stare musculară neutră, fără atracție sau repulsie.

E ușor de remarcat că suntem continuu în defensivă față de mediul înconjurător, ceea ce perturbă propria noastră psihologie. Nu numai repulsiile declanșează un întreg sistem de contracții mai mult sau mai puțin durabile, ci în măsură egală și atracția, cu întregul ei cortegiu de avidități și neliniști, care provoacă în corp aceeași tensiune. Această stare de tensiune continuă ne transformă adesea în niște marionete

jalnice, cu mișcări sacadate, sclavi ai unor ticuri ridicole. Trebuie să conștientizăm această stare de fapt într-un spirit de luciditate senină, excluzând categoric orice idee de culpabilitate, de merit sau chiar de dorință a schimbării. Numai astfel va putea să apară acea reacție decisivă care ne va izbăvi de integrarea în schemele obișnuite.

Trebuie să ajungem la înțelegerea potrivit căreia corpul nu este nimic altceva decât o idee. Nu e nimic altceva decât un ansamblu de idei cristalizate, fixate și solidificate prin repetiție, obișnuință și stagnare. Regenerarea corpului se poate obține printr-o terapeutică ce constă în stabilirea unui proces invers de atenție discriminatorie și dizolvantă, care duce la distrugerea „sclerozelor". Fiindcă, în ultimă instanță, corpul nu-i altceva decât un ansamblu de „scleroze mentale" pe care singură mintea le-a produs prin relele sale obiceiuri, și pe care doar mintea poate să le distrugă printr-un proces invers. Acesta proces invers ne pune, în cele din urmă, în posesia unui corp regenerat, purificat, care corespunde în limbaj creștin cu ceea ce se cheamă „corpul de slavă".

Câteva precizări asupra atenției discriminatorii și dizolvante:

Odată stabiliți în starea de atenție fără tensiune, o întreagă paletă de senzații ne apare, fiecare cu particularitățile ei. Trebuie să iei ca punct de

plecare partea corpului care, prin contrast relativ cu celelalte, apare ca fiind cea mai neutră, cea mai fluidă, cea mai aeriană. Pe urmă, prin exerciții de atenție repetate, este necesar să intensifici la maximum fluiditatea acestei părți a corpului, extinzând-o încet, progresiv, cu răbdare. Rezultatul acestui proces este o senzație globală de corp aerian și omogen. La limită, nu se mai simte nici o eterogenitate, nici o discontinuitate între propriul corp și atmosfera ambiantă. Este vorba, în mod esențial, despre un efort de vizualizare, despre crearea de imagini, pe care trebuie să te străduiești să le faci din ce în ce mai subtile, aeriene, informe, tinzând către vacuitate.

Anumite contracții, instalate în profunzime, nu vor putea fi diminuate decât printr-o lungă și răbdătoare strădanie, printr-o tot mai intensă vizualizare, ferită de orice tensiune sau precipitare. Ar fi bine să parcurgeți o gamă cât mai bogată și mai variată de senzații – sunete, culori, parfumuri, gusturi etc.

Simpla evocare a unei senzații, menținută în starea ei de puritate originară, adică lipsită de orice asociere, de orice amintire și, mai ales, de orice apreciere, produce totdeauna o destindere în profunzime. Dar cel mai arzător interes al acestei strădanii rezidă în obținerea unei stări de disponibilitate ce face posibil discernământul. Totuși, nu trebuie acordată o prea mare valoare acestor procedee, deoarece trebuie să ne reamintim că Experiența impersonală are loc înafara cadrului mental sau corporal. A prinde gustul acestora din urmă nu poate decât să ne întârzie în lumea analizei și a dualității în care mentalul se complace.

Întrebare: Ce înțelegeți dumneavoastră prin activitate mentală? Oare cuvântul englezesc „mind", pe care hinduşii îl folosesc de obicei pentru a traduce termenul sanscrit „*manas*", nu are un sens mai cuprinzător decât cuvântul francez „mental"?

Răspuns: Riguros vorbind, în limba franceză cuvântul „mental" este un barbarism utilizat în mediile hinduiste ca echivalent al lui „mind" și „*manas*". S-a recurs la acest termen pentru că limba franceză nu dispune de corespondentul exact. Eu folosesc, așadar, cuvântul „mental" în sensul lui general de gândire, imaginație, raționament, voință, senzații, percepții, emoții. Acesta este ansamblul care alcătuieşte ego-ul, caracterizat prin simțul separativității și al identificării cu mentalul-corp.

Cuvântul mental corespunde domeniului explorat de psihologia occidentală și care adeseori e desemnat prin termenul „psyché", pentru a evita conotațiile metafizice și religioase ale cuvântului suflet.

Întrebare: Vorbiți adesea despre „orchestrarea" energiilor. Prin acest termen înțelegeți ceva asemănător metodelor tantrice?

Răspuns: Nicidecum. Metodele tantrice sunt discipline voluntare, în timp ce orchestrarea energiilor constituie, în realitate, o punere în repaos a voinței. Există în corp rețele de energie subtilă care apar Conștiinței atunci când s-a ajuns la o vacuitate naturală și spontană. Această percepție era imposibilă mai înainte, din cauza unor baraje, blocaje și contracții. Hindușii folosesc cuvântul *prāna* pentru a desemna suflul vital sau energia subtilă.

Energia vitală îmbracă mai multe aspecte diferite, care corespund modificărilor funcționale ale *prānei*. Printre acestea se pot menționa:

Prāna : respirația
Apāna : excreția
Samāna : digestia
Vyāna : circulația, etc.

La oamenii obișnuiți, aceste energii se transmit doar în sens orizontal și descendent. Tehnicile tantrice au drept scop transformarea lor în mișcări ascendente. Dar aceste metode, în loc să ducă la o re-punere în echilibru, nu fac decât să stocheze energiile la un nivel superior, unde sunt reținute prin „baraje".

Mai curând sau mai târziu, ruptura acestor baraje poate provoca dezastre, deoarece căutarea tantrică înseamnă căutarea unei stări „construite", pe când *Advaita*, prin metoda discernământului, provoacă re-punerea în stare de echilibru natural și originar (*sahaja*) a energiilor. Atâta vreme cât

adevărata natură a obiectului nu este înțeleasă, echilibrarea energiilor nu se poate face, fiindcă dorința se îndreaptă spre obiecte creând astfel procesul cosmic, care nu ia sfârșit decât atunci când ai înțeles că Fericirea supremă nu stă în lucruri.

Întrebare: Odată stabilit în fundal (starea impersonală), cum e posibil să faci față, simultan, obiectului și totodată să fii conștient de „Sine", având în vedere că conștiința simultană a mai multor lucruri este imposibilă?

Răspuns: Sinele este ca o sursă luminoasă ale cărei raze alcătuiesc mentalul nostru și, în consecință, lumea. Ființele și lucrurile, sub aspectul lor cel mai divers, cel mai eterogen, nu sunt decât fragmentări ale aceluiași Tot, întocmai cum scânteile izbucnesc dintr-un cămin, sau firele plasei dintr-un păianjen.

Fiecare obiect este legat de fundal, Conștiința. Trebuie înțeles că întreg conținutul Conștiinței constituie, totdeauna și în mod necesar, o unitate. În acest sens, poți spune că nu există niciodată decât un singur „obiect" prezent în Conștiință și prezent în sens spațial și temporal. Niciodată două obiecte nu pot fi gândite împreună fără a fi reduse, prin chiar acest fapt, la unitate. Deci această unitate este obiectul prezent al Conștiinței. La fel se întâmplă și în distincția dintre cauză și efectul ei. În realitate, aceste două noțiuni formează un tot, întrucât este imposibil să distingi

noțiuni corelative. De fapt, efectul şi cauza sunt sesizate, în unul şi acelaşi act de conştiință, ca o unitate indisolubilă.

Acelaşi lucru se întâmplă şi în ce priveşte ideea de Timp. Poți spune, cu toată seriozitatea, că ideea de Timp este atemporală, fiindcă ideea unei succesiuni implică sesizarea simultană, sintetică a termenilor acestei succesiuni, căci altfel am avea de-a face cu succesiunea unor gânduri, nicidecum cu gândul de succesiune.

Întrebare: Ce este mentalul?

Răspuns: Mentalul nu este nimic altceva decât o funcție generată de dorință, atât în starea de veghe, cât şi în starea de vis.

Însă Plenitudinea tăcută precede activitatea mentală şi apoi îi succede. Mentalul nu este altceva decât instrumentul acestei Plenitudini, de care aceasta se serveşte pentru a acționa, aşa cum noi ne servim de picioare pentru a umbla.

Întrebare: Cele trei stări au ceva în comun?

Răspuns: Există dorință şi activitate mentală în starea de veghe şi în cea de vis. În starea de somn profund, activitatea mentală şi dorința încetează.

Trăsătura comună a celor trei stări este absența cunoaşterii Realului. Cunoaşterea Realului nu este o cunoaştere de obiecte. Ea nu-i posibilă decât dacă iluzia „eului" şi a lumii a dispărut. Trebuie înțeles bine că formele multiplicității sunt suprapuneri aplicate Realității ultime şi pe care acestea

o ascund. Înlăturarea suprapunerii revelează Adevărul, întocmai cum recunoşti o umbră pe care înainte o luai drept hoț.

Întrebare: Care este diferența dintre un mistic, în sensul comun, şi omul realizat?

Răspuns: Misticul, în accepția curentă, este un om care caută experiențe şi al cărui ideal este să obțină extazul. Căutarea extazului, experiența extazului nu au nimic de-a face cu Realizarea.

Am mai spus-o şi-o repet: extazul este o stare în care se intră şi din care se iese fără a suferi vreo preschimbare.

Omul realizat, dimpotrivă, a recăpătat conştiința adevăratei sale naturi şi, prin chiar acest fapt, este reintegrat în starea lui naturală primordială, eternă.

Misticul iese din extazul lui, regăsindu-şi natura umană aproape neschimbată şi se confruntă iarăşi cu dificultățile vieții. În schimb, pentru omul realizat lumea şi-a pierdut caracterul obiectiv şi distinctiv (şi în consecință problematic), pentru a nu mai re-apărea decât ca strălucire a Sinelui.

Întrebare: De ani de zile particip la conferințe cu subiecte spirituale şi totuşi nu ajung să fac experiența Sinelui, fiind mereu obsedat de problemele mele. Credeți că mă voi putea elibera de ele într-o bună zi?

Răspuns: Această întrebare o pune non-Sinele, ego-ul. Or, fragmentul nu poate niciodată să cuprindă întregul. Elimină non-Sinele şi ceea ce

va rămâne se va stabili, o dată pentru totdeauna, în Bucurie şi Libertate. Când nu urmezi Calea directă, nu vezi problema principală, fiindcă eşti preocupat doar de problemele secundare şi te învârteşti mereu în acelaşi cerc vicios.

Problema fundamentală este falsa identificare cu mintea şi corpul. Toate celelalte confuzii derivă din asta. Când încetezi să te mai cramponezi de false valori şi când înţelegi limpede că mintea nu poate sesiza Realitatea, tu nu „experimentezi Sinele" în sensul obiectiv care i se dă acestei expresii, ci te stabileşti într-o stare a Fiinţei în care toate problemele te abandonează, ca o durere de cap când ai găsit leacul potrivit. Căile obiective, chiar dacă permit uneori o anumită deschidere de spirit, torpilează dinainte Experienţa despre care vorbim aici.

Întrebare: Pentru lucrarea interioară, presupun că trebuie să dispui de o anumită bază şi să fii perfect sănătos. Or, eu petrec adesea nopţi chinuitoare şi fără odihnă. Cum vedeţi posibilă pentru mine o disciplină spirituală, dată fiind dorinţa mea profundă de a găsi Adevărul?

Răspuns: Trebuie să porneşti de la un anumit număr de date şi să vezi care sunt posibilităţile tale actuale. Aceste posibilităţi pot fi descoperite doar pe viu, în fiecare clipă, dacă nu intervine nici o critică sau nici o comparaţie cu posibilităţile vecinilor ori cu cele pe care ţi-ar plăcea să le ai. Nu trebuie niciodată să vrei a fi altceva

decât ceea ce eşti. Procedând astfel vei începe să te simţi unic, aşa cum şi eşti.

O dată cu acceptarea onestă a acestor date, începi să înţelegi, de-o manieră tangibilă, de ce anume eşti capabil, lucru care va fi pentru tine un stimulent. Prin folosirea posibilităţilor tale prezente, acelea pe care le-ai acceptat pe deplin, vei atinge o fază nouă a evoluţiei fizice şi psihice. Orice altă modalitate ar fi inoportună pentru tine şi n-ar face decât să-ţi sporească nerăbdarea. Acesta poate fi demarajul care-ţi va dărui respectul faţă de tine însuţi şi faţă de ceilalţi, fără spirit de competiţie. Adoptarea acestei atitudini îţi va stabili locul pe care îl ocupi în societate. Îţi va aduce un echilibru de bună calitate şi o artă de a trăi în armonie, fericit în limitele posibilităţilor tale.

Întrucât dorinţa profundă pe care o nutreşti faţă de atingerea Adevărului a licărit deja în fiinţa ta, ştii că ceea ce cauţi nu ţine de domeniul „obiectelor", ci se află în tine însuţi, „fără obiecte".

Cât despre starea astmatică pe care o descopăr la tine, n-o vei rezolva nici cu medicamente alopate, nici cu cele homeopate. Pregăteşte-ţi un teren mai bun, printr-o alimentaţie potrivită compusă în principiu din cereale şi lipsită total de aciditate. Zahărul trebuie în mod special evitat, la fel ca şi preparatele care necesită prăjirea sau fierberea alimentelor. Astmul e o reacţie centripetă, defensivă şi apăsătoare care îţi gâtuie fiziologia.

Este o boală născută numai din frică: frică de un tată autoritar, frica zilei de mâine, frica de a nu putea face față anumitor situații, frica de a nu-ți pierde capitalul, prestigiul, frica de singurătate, de moarte.

La anumite persoane care şi-au structurat personalitatea în jurul fricii, asta poate merge atât de departe încât, dacă suportul obişnuit lipseşte dintr-un anumit accident, ele resimt absența fricii ca eminamente inconfortabilă şi-şi creează din toate piesele un alt suport. Frica de a fi lipsit de ceva, indiferent de ce, nu se va stinge niciodată, chiar dacă individul are din abundență, fiindcă în lume nu poate exista o siguranță totală.

Împlinirea unei dorințe ne satisface provizoriu, dar imediat apare o altă dorință şi ne târăşte către un alt obiect care, la fel ca şi primul, nu ne va procura o satisfacție definitivă. Nesiguranța şi impermanența constituie natura însăşi a lucrurilor şi le conferă chiar farmec. Siguranță absolută nu poți căpăta decât în adevărata stare „fără dorință". Şi abia când vei înțelege – cu o înțelegere fără întoarcere! – că lucrurile nu conțin fericirea, abia atunci te vei regăsi deodată într-un vid vast, unde nu te vei putea referi la nimic şi starea aceasta îți va da o idee despre dulceața singurătății. Această plenitudine „tăcută" n-o să te mai părăsească, în ciuda oricăror hărțuieli cotidiene. Vei avea parte astfel de o perspectivă

diferită asupra vieții; energiile tale, datorită discriminării, nu vor mai sta sub semnul fricii, iar starea de sufocare şi opresiune va fi urmată de o minunată senzație de expansiune şi eliberare. Va fi o vindecare pe toate planurile, o dată pentru totdeauna.

Întrebare: Întâlnesc atât de multe opreliști care mă împiedică să duc viața profundă despre care vorbiți, încât mă simt încătuşat şi neputincios.

Răspuns: Ceea ce te împiedică să fii stăpân pe tine însuți este convingerea că tu eşti corpul şi mintea când, de fapt, tu eşti Cunoscătorul ultim.

Primele obstacole pe care trebuie să le examinezi sunt gândurile tale. Îndreptându-ți atenția spre Realitatea imuabilă, care cunoaşte aceste piedici, şi nu spre fenomenele ce par a fi obiective, vei vedea că aceste opreliști vor înceta să mai fie obstacole. De altfel, piedicile nu sunt altceva decât semnale de alarmă vestitoare ale unei treziri la o nouă orientare. Fericit cel pentru care semnalul de alarmă sună ca o speranță!

Întrebare: Presupun că în perioada în care se practică *sādhana*, anumite alimente trebuie suprimate. V-aş ruga, în calitatea dumneavoastră de medic, să-mi spuneți ce rol are alimentația în obținerea lucidității şi vigilenței favorabile cercetării spirituale?

Răspuns: Tot ceea ce este acid, am mai spus-o, trebuie evitat, fiindcă distruge „maşina" şi o goleşte de propria substanță. Toate preparatele

pe bază de grăsimi, în special când sunt prăjite, opacizează şi îmbâcsesc organismul, împiedicând conturarea precisă a oricărei probleme. Zahărul, sub toate formele, exceptând anumite fructe consumate cu moderaţie, moleşeşte caracterul, îl face leneş şi ezitant, în aşa fel încât avem tendinţa să evităm problemele sau să le amânăm. Tutunul, alcoolul şi carnea sunt excitante care provoacă o supra-încălzire metabolică, creând astfel distrageri şi perturbaţii ce împiedică valul limpede al gândirii discriminatorii. Alimentaţia cea mai echilibrată are la bază cerealele integrale. Bineînţeles, acestea sunt generalităţi care trebuie adaptate cazurilor individuale.

Întrebare: Care este, în acest demers către suprema introvertire, rolul Maestrului?

Răspuns: Guru, stabilit deplin în fundal, în Sinele imuabil este, potrivit expresiei tradiţionale „distrugătorul întunericului". Calitatea lui de instructor (*achārya*), de „pedagog spiritual" implică în mod necesar capacitatea de a determina natura blocajelor interioare ale discipolului său, dându-i ajutorul de care acesta are nevoie. Maestrul spiritual îi dezvăluie, pe rând, diferitele aspecte ale Adevărului. Şi astfel, ascultându-şi Maestrul şi apoi ascultându-se pe sine însuşi, discipolul asimilează treptat, prin meditaţie, conţinutul Adevărului.

Maestrul îşi observă discipolul. El îi descoperă „nodurile de energie", „centrările excentrice" şi,

când îşi dă seama că antagonismele au dispărut şi conflictele sunt reduse, intervine pentru a-l ajuta pe discipol să realizeze Experienţa.

Tocmai în acest moment, prezenţa unui Guru este indispensabilă. O dată Experienţa trăită, stabilirea definitivă în această Experienţă se va reactualiza, mai curând sau mai târziu. Pentru cel care a realizat Sinele, sensul oricăror calificative personale a dispărut complet, într-o asemenea măsură, încât, dacă îl întrebi brusc cine este sau ce este, el îţi va răspunde simplu „Eu sunt".

Raporturile dintre Maestru şi discipol au un caracter de intimitate cu totul special. Ele nu sunt nici personale, nici impersonale (în sensul convenţional), ci au un caracter inefabil, deoarece Maestrul, prin stabilirea sa continuă în Sine, se dovedeşte a fi adevăratul „Eu" al discipolului. În această accepţie trebuie înţeleasă Tradiţia, atunci când afirmă că adevăratul Guru este Guru interior.

Întrebare: Nu văd încă foarte limpede cum acţionează învăţătura unui Guru asupra discipolului său.

Răspuns: După cum am spus deja, Experienţa are loc înafara oricărui cadru mental. Dând ascultare Maestrului său, care caută să-l facă să înţeleagă ce nu poate fi Sinele, discipolul trece printr-o serie de transformări şi de eliminări care îl lasă, în ultimă instanţă, „sărăcit". Prin urmare, de fiecare dată când discipolul îşi va îndrepta

gândurile spre „non-dualitate", el va trece prin aceeaşi serie de eliminări, cu mai multă uşurinţă şi mai puţină împotrivire. În final, va avea acces direct la Plenitudine. „Stabilirea" permanentă nu va mai fi ulterior decât o chestiune de timp.

Întrebare: Credeţi că religiile au urmărit această „stabilizare" şi, dacă răspunsul este afirmativ, cum au procedat?

Răspuns: Arta sacră, prin natura ei, ţinteşte către Principiu. Din nefericire, a început să se degradeze o dată cu apariţia goticului şi a dispărut complet în momentul Renaşterii. Începând cu această epocă, arta religioasă şi-a pierdut caracterul sacru. „Prezenţa" pe care o simţim într-o biserică romană se pierde deja în edificiile gotice. Elanul vertical ce le caracterizează pe ultimele, şi pe care îl consideri de obicei atât de patetic şi de specific religios, este în realitate o aspiraţie spre înalt, care e consecinţa pierderii sentimentului Divin în miezul fiinţei noastre. (Împărăţia cerurilor este înlăuntrul vostru). Biserica romană, prin însăşi structura ei, constituia pentru credincios un loc de „centrare", pentru a-l ajuta să reia contactul cu centrul său divin. În edificiul baroc, dimpotrivă, „Prezenţa divină" este anihilată de mişunarea de forme şi culori care distrag spiritul, îl excită şi îl exaltă, dar împiedică radical o reculegere veritabilă.

Cunosc interesul tău pentru muzica indiană, care a rămas cu adevărat „sacră" până în zilele

noastre, căci a putut să-şi conserve caracterul său tradiţional, fiindcă a fost întotdeauna transmisă de la Maestru la discipol.

Este interesant de observat acest mod de expresie în care sunetul parcurge toate dimensiunile spaţiului sonor, pentru a reveni constant în centru, punctul său de bază, tonica. Iar tambura – cu cele patru corzi ale sale ce fac să se audă constant dominanta, tonica superioară dublă, şi octava inferioară – reprezintă suportul, fundalul, eterna Prezenţă, răstimp în care instrumentele celelalte participă la toate desfăşurările şi variaţiunile posibile. Asta mă duce cu gândul la Goethe care zicea, după ce l-a ascultat pentru prima oară pe Bach, că: „Muzica aceasta ne face să uităm spaţiul şi timpul; s-ar spune că eterna Armonie vorbeşte cu sine însăşi."

Întrebare: Aş dori să-mi confirmaţi că tocmai uitarea adevăratei mele naturi este cea care mă menţine în identificarea cu micul meu „eu" socotit ca fiind cel ce acţionează.

Răspuns: Ceea ce, în noi, este conştient de existenţa noastră individuală, o transcende. Şi ceea ce transcende această existenţă individuală este adevărata noastră natură. Sinele se află dincolo de toate vicisitudinile, dincolo de toate modificările celor „trei stări"(veghe, vis, somn profund), dincolo de naştere şi moarte. Atunci când considerăm că anumite gânduri, senzaţii şi emoţii, care se schimbă necontenit, sunt ale

noastre, noi rămânem totuşi neimplicaţi. Sinele pare că îşi asumă caracteristicile individului (*jiva*) şi ia asupra sa întregul lanţ al cauzelor şi efectelor. Din punct de vedere uman, avem o identitate care se exprimă prin pronumele „eu" şi acest „eu", ego, este confundat cu „mentalul-corp". Ego-ul se găseşte atunci în faţa următoarei alternative: să perceapă Realitatea, adică să integreze Sinele, sau să continue să se identifice cu „mentalul-corp" considerat a fi cel care acţionează. Însă această identificare nu este de fapt decât o deprindere dăunătoare, de care trebuie să ne dăm seama în profunzime, pentru a ne elibera definitiv.

Încetând să te mai identifici cu orice fel de transformări, nu mai eşti afectat de schimbările care survin. Şi înţelegi că obiectele apărute în starea de veghe sau în cea de vis nu sunt decât forme care se resorb în somnul profund. Atunci ştii că eşti „Martorul", Sinele absolut neimplicat şi că obiectele nu-l mai pot afecta pe Martor, că leul din vis nu-l poate devora pe cel care visează.

Întrebare: În consecinţă, ce devine Lumea?... jocul divin (*lîla*) al Divinului, în sensul pozitiv în care Aurobindo foloseşte acest termen?

Răspuns: Cel care urmăreşte Realitatea ultimă nu pune accentul pe lucrurile lumii, căci asta i s-ar părea complet zadarnic, fiindcă a recunoscut irealitatea lucrurilor. El este mai interesat de magician şi mai puţin de vrăjile şi de isprăvile

sale. Lumea arată spre Cel care o percepe şi lumea Îl cântă ca pe Martorul ultim. Cel care este stabilit în Sine nu-i deloc interesat de teologii şi de cosmologii. Construcţia unei ipoteze cosmogonice de tipul celei care consideră lumea un „joc divin" este o speculaţie mentală datorată ignoranţei minţii, această minte care nu cunoaşte adevărata natură a Martorului ultim. „Shastrele", şi mă gândesc în special la Gaudapada, afirmă categoric: „Creaţia este natura însăşi a Celui strălucitor, căci numai El singur există şi nimic altceva".

Realitatea ultimă este ea însăşi multiplicitatea, diversitatea. A vrea să explici lumea şi originea ei este o irosire de energie, care te distrage de la perspectiva Experienţei esenţiale.

Întrebare: Domnule, care este starea ultimă în perspectiva vedantină?

Răspuns: Starea ultimă este cea în care nu distingi nimic şi nu te distingi de nimic. Starea aceasta este o Realizare spontană, în care eşti – dar într-un mod non-distinctiv – „conştient fără să ştii".

Invitație la reflecție

Cartea aceasta a intrat în România (ediția franceză, adică), la începutul deceniului opt al secolului trecut, adusă fiind de scriitoarea Henriette Yvonne Stahl. Un amănunt anodin, veți fi poate tentați să spuneți. Pentru cei care au uitat, care nu au știut (?) ori sunt prea tineri și le sunt străine acele vremuri, mă simt datoare să fac o precizare: în 1972, a ți se găsi în bagaj o carte ca cea de față era sinonim cu a descoperi astăzi, în identitatea cuiva, un periculos traficant de droguri...

„Sois ce que tu es" a circulat ilegal și foarte restrictiv, într-un cerc restrâns de prieteni ai scriitoarei, oameni care se interesau sincer de „asemenea lucruri". Dar, mai mult încă decât lectura acestei cărți, prezența autorului ei, invocată de Henrietta, ne revela (aproape tangibil) o lume abia bănuită mai înainte, o lume a spiritului în care domnea pacea și bucuria ne-condiționată.

În 1975 a apărut la Paris volumul „Le Temoin de l' Eternité", semnat de Henriette Yvonne Stahl, o carte-confesiune despre descoperirea, în capitala Franței (și nu în India...) a mult-râvnitului ei Maestru spiritual. Evident, cartea aceasta nu mai era o ficțiune literară, nu era un roman, ci o dezvăluire biografică. Și totuși, de-a

lungul întregii narațiuni, numele Maestrului nu a fost pomenit niciodată, datorită însăși dorinței acestuia, după cum precizează criticul literar, reputatul indianist Jean Herbert, cel care semnează prefața volumului „Le Temoin de l' Eternité".

Mulți ani mai târziu, într-o lucrare apărută postum (Mihaela Cristea, De vorbă cu Henriette Yvonne Stahl despre „Realitatea Iluziei", Editura Minerva, 1996) pot fi descoperite dezvăluiri mai ample, referitoare la subiectul nostru: „...Nu mi-a fost dat să plec în India, și asta după ce îmi cumpărasem bilet dus-întors și-mi făcusem bagajul... Apoi am plecat în Franța, pentru publicarea romanului «Între zi și noapte». La Paris l-am întâlnit pe Jean Klein, omul care trebuia în această existență pe pământ să-mi fie maestru."

Henriette Yvonne Stahl mai mărturisește, în aceeași carte de memorii că: „...fără a face pe detectivul, am căutat să cunosc cât de cât viața acestui om, care se pretindea capabil să-i îndrume pe alții. M-am interesat de sănătatea lui, gândirea lui, cotidianul vieții lui, trecutul lui... Omul făcuse medicina (plus studii muzicale), deci avea o disciplină științifică, combinată cu o serioasă cunoaștere a făpturii umane, în sine. Stătuse zece ani în India, probabil că lucrase acolo cu oameni de valoare, nu poza în clarvăzător sau în făcător de minuni, dimpotrivă, mi-am putut da seama că, pe cât posibil, căuta să pară obișnuit, cu toate sutele, miile de oameni care roiau în jurul lui. Această mulțime constituia doar un auditoriu al conferințelor lui și doar puțini, aleși dintre aceștia, lucrau individual cu el. Am avut norocul să fiu acceptată printre ei..."

Cartea de față a fost, deci, trăită de Henriette Yvonne Stahl, în calitate de discipol al lui Jean Klein, după cum vă puteți convinge citind versiunea românească a

volumului amintit – „Martorul Eternității", ediția a II-a, Editura Herald, 2002.

Numeroși alți discipoli i-au urmat învățăturile, în țări ale Europei, în Statele Unite ale Americii și în America Latină, fundația care poartă numele lui Jean Klein fiind, de asemenea, un semn de recunoaștere a rolului său deosebit în „stingerea suferințelor omenești".

„Soi ce que tu es"(„Fii ceea ce ești"), cartea care vă stă în față, nu aduce nimic nou culturii Dvs. Ea doar ne *reamintește* cine suntem, ce știm despre ființa noastră cea mai profundă, cum putem să trăim fără dorințe – sursa unică și directă a suferinței –, cum putem trăi Bucuria înafara obiectelor, în fine, Jean Klein ne spune că a fi Realizat e departe de „concepția obiectuală". În puține cuvinte, învățăturile lui Jean Klein fac parte din „Știința Fericirii", o fericire dincolo de condiții exterioare, o fericire fără durată.

„Fii ceea ce ești", culegere a unor convorbiri dintre Maestru și discipoli (sau virtuali discipoli), este o carte despre Cunoașterea adevăratei noastre naturi, care îndeamnă și invită la reflecții sincere, capabile să ne conducă la re-întâlnirea Sinelui. Sine pe care deseori îl simțim îndepărtat și pe care totuși îl regăsim, așa cum spune Shankarāchārya, „asemeni unui colier pe care îl credeam pierdut, ca să-l re-descoperim atârnându-ne la gât".

Viorica D. Ciorbagiu

Cuprins

CAPITOLUL I 9

CAPITOLUL II 27

CAPITOLUL III 31

CAPITOLUL IV 39

CAPITOLUL V 43

CAPITOLUL VI 61

CAPITOLUL VII 65

CAPITOLUL VIII 83

CAPITOLUL IX 97

În loc de prefață: Invitație la reflecție 120